

Kooperatif Postası

KARINCA

ARALIK 2024 YIL: 91 SAYI: 1056 ISSN: 1300-1450

ARALIK 2024

KARINCA

Yıl: 91 Sayı: 1056
Aralık 2024

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Editörler Kurulu
Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM
Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Prof. Dr. Hasan YAYLI
Prof. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)
Head Office and Correspondence Address
Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6
06570 Çankaya - ANKARA
Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11
Belge Geçer: (0312) 472 97 64
www.koopkur.org.tr
koopkur@gmail.com
admin@koopkur.org.tr

20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışan,
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim
Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi

Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.
Gönderilen yazı ve haberler iade edilmez
Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü
Yaygın Süreli Yayın

Yayın Tarihi
31 Aralık 2024

Grafik, Tasarım
GÖKSU MATBAACILIK
Gökhan KOÇ
Kazım Karabekir Cad. No: 39/98
İskitler - ANKARA
gokhankoc82@hotmail.com

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI	3
MUSTAFA YAVUZ KOOPERATİF YÖNETİCİLERİNİN 2025 YILI ŞUBAT AYI SONUNA KADAR MAL BEYANI VERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ	5
ÖZDEM SATICI TOPRAK KOOPERATİFLERDE AYNİ SERMAYE	11
YETER DEMİR USLU DİJİTAL GELİŞMELERİN SAĞLIK HİZMETLERİNE ETKİLERİ	15
VEDAT SADIOĞLU 10 OCAK 'TÜRKİYE'DE TARIMSAL ÖĞRETİM GÜNÜ' ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME	19
<u>"90 YILDAN SEÇMELER,,</u>	
- DR. YUSUF SAİM ATASAGUN MEMUR YETİŞTİRİLMESİ MESELESİ	25
- DR. H. FİKRET KANAD DOSTUMUZ DR. CEVDET SAVRAN'I KAYBETTİK	29
- PROF. DR. MUHLİS ETE DR. CEVDET SAVRAN VE KOOPERATİFÇİLİĞİ	30
- DR. YUSUF SAİM ATASAGUN DR. CEVDET NASUHI SAVRAN	32
- DR. CEVDET NASUHI SAVRAN KOOPERATİF NEDİR?	34
- JOHN SUTHERLAND M. A. TÜRKİYE'DE KOOPERATİFÇİLİK HAREKETLERİ	37
- GÜNSEL KOOPERATİF İDARECİLERİ VE KÖTÜ TENKİT (DEDİKODU)	39
- GÜNSEL KARABORSANIN KOOPERATİFLERİN ROLÜ	41

Değerli kooperatif gönüllüleri;

Dergimizin bu sayımızda da yine zengin bir içerik ile karşınızdayız.

Gümrük ve Ticaret Uzmanı **Mustafa Yavuz**, “**Kooperatif Yöneticilerinin 2025 Yılı Şubat Ayı Sonuna Kadar Mal Beyanı Verme Yükümlülüğü**” adlı yazısında 04.05.1990 tarih ve 20508 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan “**3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu**” çerçevesinde 2025 yılında yapılması gereken uygulamalar hususunda kooperatif yöneticilerini bilgilendirmektedir.

Bu kanuna göre, mal beyanı vermekle yükümlü olanlar, sonu (0) ve (5) ile biten senelerde en geç şubat ayının bitimine kadar mal beyanlarını yenilemek zorundadırlar. Kooperatiflerin ilgili birimlerinin yöneticileri, mal beyanına konu bir malı bulunmasa bile, 28 Şubat 2025 günün mesai bitimine kadar mal beyanı vermekle yükümlüdürler.

Mustafa Yavuz’un bu makalesinde, kooperatif yöneticilerinin 2025 yılı şubat ayı sonuna kadar mal beyanı verme yükümlülüğü ayrıntılı şekilde incelenmekte ve değerlendirilmektedir.

Ticaret Bakanlığı, Ticaret Başmüfettişi Özdem Satıcı Toprak, “**Kooperatiflerde Aynı Sermaye**” adlı makalesinde 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nda kooperatiflerde nakdi sermayenin yanında izin verilen aynı sermaye konusunu işlemektedir. Kooperatiflerde aynı sermayenin kullanılması ana sözleşmeyle tayin edilmektedir. Ana sözleşmeyle aynı sermayenin kullanılmasına cevaz veren kuruluşlarda nasıl hareket edileceğine dair hususlar makalede ilgili kanunlara atıfla ele alınmaktadır.

İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yeter Demir Uslu’nun “**Dijital Gelişmelerin Sağlık Hizmetlerine Etkileri**” adlı makalesinde dünyada tüm alanlarda köklü değişikliklere yol açan dijital gelişmelerin sağlık hizmetlerine yansımaları üzerinde durulmaktadır.

Yeter Demir Uslu bu makalesinde, yapay zekâ, büyük veri analitiği, tele-tıp, mobil sağlık uygulamaları ve elektronik sağlık kayıtları gibi pek çok gelişmeyi kapsayan dijital sağlık teknolojilerinden söz etmektedir. Dünyada ve ülkemizde Koronavirüs salgını döneminde tüm alanlarda olduğu gibi özellikle de sağlık alanında hızla yaygınlaşan dijital teknoloji ve uygulamalar ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Sağlık alandaki dijital gelişmeler, hukuki, etik ve güvenlik alanlarında yeni sorunlara ve sıkıntılara yol açmıştır. Hasta verilerinin gizliliği, dijital eşitsizlikler ve siber güvenlik tehditleri dijitalleşmenin sağlık hizmetlerindeki yarattığı en önemli sorunlar arasındadır. Makalede, dijital sağlık verilerinin korunması için ulusal ve uluslararası düzeyde daha sıkı hukuki düzenlemelere ihtiyaç olduğu tespitinde bulunmaktadır.

Araştırmacı Yazar Vedat Sadioğlu, “**10 Ocak ‘Türkiye’de Tarımsal Öğretim Günü’ Üzerine Genel Bir Değerlendirme**” adlı yazısında Tarımsal eğitim-öğretim faaliyetlerinin 179. Yıldönümü olan bu tarihi günü konu edinmektedir. Bu tarih, aynı zamanda “**Ziraat Mühendisleri Günü**” olarak da kutlanmaktadır.

Vedat Sadioğlu’nun bu makalesinde, Osmanlı Devletinde Tanzimat dönemiyle birlikte başlayan mesleki eğitim kurumlarının faaliyete geçirilmesi ve geliştirilmesinden yola çıkılarak 10 Ocak 1846

yılında açılan Ameli Ziraat Mektebi'nden günümüze kadar açılan okullar ile gelişmeler üzerinde durulmaktadır.

Sadioğlu'nun makalesinde, 179 yıllık zaman diliminde ve özellikle de günümüzde tarım eğitiminde ortaya çıkan sıkıntı ve aksaklıklardan söz edilerek bu konularda atılması gereken adımlar hususunda önerilerde bulunulmaktadır.

Haziran 2024 tarihinde yayınlanan 1050. sayımızdan itibaren "**90 Yıldan Seçmeler**" adlı bir köşemize bu sayımızda da devam ediyoruz. Bu sayfalarda dergimizin 90 yıllık külliyatı içerisinde derlediğimiz çeşitli alanlardaki yazı ve fotoğraflara yer veriyoruz. 2025 yılında dergimiz 91. yaşını idrak etmiş olacak. Bu sebeple gelecek sayılarda sayfalarımızın adı da değişerek sürecek.

90 Yıldan Seçmeler'de, **Dr. Yusuf Saim Atasagun**'un, kooperatiflerde çalışacak personelin eğitimi konusuna değinilen "**Memur Yetiştirilmesi Meselesi**", Glasgow Üniversitesi öğretim üyesi John Sutherland'ın "**Türkiye'de Kooperatifçilik Hareketleri**", Günsel'in "**Kooperatif İdarecileri ve Kötü Tenkit: Dedikodu**" ile "**Karaborsanın Önlenmesinde Kooperatiflerin Rolü**" adlı yazılarına yer verilmiştir.

H. Fikret Kanad, Prof. Dr. Muhlis Ete ve Yusuf Saim Atasagun'un Türk Kooperatifçilik Cemiyetinin on yıl kadar başkanlığını yürüten, kooperatifçiliğin gelişmesinde önemli faaliyetlerde bulunan ve kooperatifçilik alanında çok sayıda eser veren **Dr. Cevdet Savran**'ın vefatı dolayısıyla yazdıklarına yer verilmiştir. Aynı zamanda **Dr. Cevdet Nasuhi Savran**'ın Kooperatif Postası Karınca dergisinin ilk sayılarında yayınlanmış olan "**Kooperatif Nedir?**" adlı yazısı da tarihi önemi, niteliği ve dönemi yansıması açısından tercih edilmiştir.

Dergimizin ilerideki sayılarında da kooperatifçilik başta olmak üzere ülkemizin bütün sorunları üzerinde duracak ve çözüm üretmek noktasında çaba göstermeye devam edeceğiz.

Sağlıcakla kalın...

Yeni Yılınızı Kutlar,
Sağlık ve Esenlikler
Dileriz.

KOOPERATİF YÖNETİCİLERİNİN 2025 YILI ŞUBAT AYI SONUNA KADAR MAL BEYANI VERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

Kamu personelinin ve bu kapsamda olmamakla birlikte amme hizmeti ifa eden bazı görevlilerin yolsuzluk, rüşvet ve benzeri suçları işlemesinin ve haksız mal edinmesinin önlenmesi gayesiyle 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu¹ yürürlüğe konulmuştur.

Bu Kanun uyarınca, Devlet memurları, bazı kuruluşlarda görev yapanlar ve belli unvanları haiz olanların mal bildiriminde bulunması zorunludur. Bu çerçevede, mal bildiriminde bulunmakla yükümlü olan bir grup da kooperatif ve birliklerin başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleridir.

Mal beyanı vermekle yükümlü olanların, sonu (0) ve (5) ile biten senelerin en geç şubat ayının bitimine kadar mal beyanlarını yenilemesi icap etmektedir. Bu durumda, kooperatif ve üst kuruluşlarında görev icra eden yönetim kurulu üyeleri ile genel müdürler de, mal beyanına konu bir malı bulunmasa ve/veya mamelekinde herhangi bir azalma veya artma olmasa bile, 28 Şubat 2025 mesai bitimine kadar mal beyanı vermekle yükümlüdür.

İşte bu çalışmada, kooperatif yöneticilerinin 2025 yılı şubat ayı sonuna kadar mal beyanı verme yükümlülüğü detaylı olarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

2. Mal Beyanı Vermekle Yükümlü Olan Kooperatif Yetkilileri

3628 sayılı Kanun göre kooperatifler bakımından mal beyanı verecek olanlar; kooperatif ve birliklerin başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleridir. Sözü edilen yükümlülüğe dair

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı

1) 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, 04.05.1990 tarihli ve 20508 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

kooperatiflerin tabi olduğu yasalarla ilgili olarak bir ayrıma gidilmemiştir. O halde, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu², 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu³ ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun⁴ hükümlerine göre faaliyet gösteren her kooperatif ve bunların birliklerinin yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile genel müdürleri mal beyanı vermekle yükümlüdür. Ayrıca anılan yükümlülük, türü (**motorlu taşıyıcılar, konut yapı, tarım satışı, işletme, esnaf kefalet, tarım kredi gibi**) ne olursa olsun tüm kooperatif türleri hakkında uygulanmaktadır.

3628 sayılı Kanunda mal beyanı verecekler arasında kooperatifler yönetim kurulu başkanları ayrıca ifade edilmişse de, bu Kanunda yer alan “**yönetim kurulu üyeleri**” terimi “**yönetim kurulu başkanlarını**” da ihtiva etmektedir. Keza kooperatiflerde yönetim kurulu üyeleri; seçilmeleri sonrasında yaptıkları ilk toplantıda kendi aralarından bir başkan, bir ikinci başkan, ihtiyaç durumuna göre de birer muhasip üye ve kâtip seçerek görev paylaşımı yapmaktadır. Bu durumda, yönetim kurulu başkanı, her halde yönetim kurulu üyeleri arasından seçilir ve buna bağlı olarak yönetim kurulu başkanları aynı zamanda birer yönetim kurulu üyesidir. Dolayısıyla, zikredilen Kanunda “başkanlar” ifadesi yer almamış olsaydı dahi, yönetim kurulu üyesi olmalarından dolayı başkanlar da mal beyanı vermekle yükümlü olacaktı.

1163 sayılı Kooperatifler Kanununda, kooperatiflerin “**genel müdür**” unvanıyla bir kişiyi istihdam etmesi zorunlu değildir. Mevzuat uyarınca genel müdür olarak bir personelin istihdam edilme gereksinimi ise tarım satış kooperatifleri birlikleri ile Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği için mevcuttur. Bu durumda, genel müdür sıfatına sahip olmayan kooperatif müdürleri ile diğer kooperatif personelinin mal beyanı vermesi gerekmemektedir.

Ayrıca, 3628 sayılı Kanunda yer verilmediği için kooperatif ve üst kuruluşlarında görev yapan denetim kurulu üyeleri ile yönetim kurulu üyesi olmayan ortakların da mal bildiriminde bulunması zorunlu değildir.

Yeri gelmişken ifade edelim ki, yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile genel müdürler, yalnızca kendileri için değil, aynı zamanda eşleri ve 18 yaşını bitirmemiş velayetleri altındaki çocukları için de mal beyanı verirler. Buna karşın velayet hakkı sona eren çocuklar ile baba, anne, kardeş ve diğer yakın akrabaların mameleki ile ilgili beyan verilmez. “**Eş**”ten kastedilen ise nikâhlı eşlerdir (karı/kocadır); boşanmış veya nikahsız eşlerin malları beyan kapsamına girmez.

Bu arada, her iki eşin de mal beyanı vermesi gereken kişilerden olması durumunda ise eşlerden her birisi ayrı ayrı olmak üzere mal beyanı vermekle yükümlüdür. Bu durumda, her iki eş de, eşi ve velayetleri altındaki çocuklarının mallarını da bildirimine konu eder.

3. Mal Beyanının Verilme Zamanı

3.1. Göreve Başlamada ve Görevden Ayrılmada

Kooperatiflerde mal beyanı; yönetim kurulu üyeliğine seçilenler bakımından göreve başladıkları

2) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

3) 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu, 28.04.1972 tarihli ve 14172 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

4) 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun, 16.06.2000 tarihli ve 24081 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

tarihi takip eden bir ay içinde, genel müdürler bakımından ise göreve başlamak için ibraz edilen belgelerle birlikte verilir. Genel müdürlerin ataması, mal beyanı verilmedikçe yapılamaz. Ayrıca, görevi biten yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürler de, ayrılış tarihini takip eden bir ay içinde mal beyanı verirler.

3.2. Sonu (0) ve (5) ile Biten Yıllarda

3628 sayılı Kanununun 7. maddesinde, **“Bu Kanun kapsamındaki görevlere devam edenler, sonu (0) ve (5) ile biten yılların en geç şubat ayı sonuna kadar bildirimlerini yenilerler. Yeni bildirimler yetkili merci tarafından daha önceki bildirimler ile karşılaştırılırlar.”** hükmü yer almaktadır. Bahsi geçen hüküm uyarınca kooperatif ve birliklerde görev yapan başkanlar, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürler, görevleri devam ettiği sürece, daha önceki beyanlarında bir değişiklik yoksa dahi sonu (0) ve (5) ile biten senelerin en geç Şubat ayı sonuna kadar mal beyanlarını yenilemekle mükelleftir.

Beş yılda bir tekrarlanan bu bildirimde genel beyan denilmektedir. Daha önceki senelerde mal beyanı verilmiş olsa bile genel beyan süreci içinde kooperatif yöneticileri ve müdürlerinin tekrardan mal beyanı vermesi gerekmektedir. Mal beyanı yenilenirken, bir önceki genel beyan ile ek beyanda/beyanlarda bildirilenlerin hepsi bu bildirimde birleştirilir ve yeni değerler ve durum esas alınarak bildirimde bulunulur.

Diğer bir anlatımla, genel beyanda, yalnızca bir önceki bildirimde göre değişmiş olan mallara değil, mal bildiriminin kapsamına giren mamelekin hepsine yer verilir.

Bu doğrultuda, sonu (0) ile bitmesi hasebiyle 2025 yılında da mal beyanının yenilenmesi icap etmektedir. Dolayısıyla, kooperatif ve birliklerde görev yapan başkanlar, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürler, 28 Şubat 2025 Cuma günü mesai bitimine kadar mal beyanlarını ilgili makama vermekle yükümlüdür.

3.3. Mal Varlığında Önemli Bir Değişiklik Olduğunda

Kooperatiflerin yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri; kendileri, velayeti altındaki ergin olmayan (18 yaşını bitirmeyen) çocukları ve eşlerinin mal varlıklarında önemli bir değişiklik meydana geldiğinde, değişikliği takip eden bir ay içinde yeni edindikleri hak, mal, gelir, alacak ve borçlar için ek mal beyanı vermekle mükelleftir.

Keza Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmeliğin⁵ (Yönetmelik) 10. maddesinde, **“8 inci maddede gösterilen mahiyet ve miktardaki malın iktisabı ile hak, alacak veya gelir sağlanması veya borçlanması, mal varlığında önemli değişiklik sayılır.”** hükmü yer almaktadır.

Bu halde, değeri dikkate alınmaksızın edinilen taşınmaz mallar ile yönetim kurulu üyelerinin/genel müdürlerin aylık net ücretinin 5 katını geçen para, araç, altın, borç ve benzeri gelir ve haklar için edinildiği günden başlamak üzere bir ay içinde ek mal bildiriminde bulunulur.

Miras yoluyla elde edilen mallar için de söz konusu beyanın verilmesi gerekir. Bu bağlamda,

---

5) Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik, 15.11.1990 tarihli ve 20696 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

iki genel beyan arasındaki değişikliklerin bildirim ek beyanla yapılır. Ek bildirimle yalnızca yeni edinilmiş olan hak, mal, gelir, borç ve alacaklar bildirilir, önceki genel beyanda yer alanlar bildirilmez.

3.4. 3628 Sayılı Kanun Kapsamında Soruşturma Yapıldığı Hallerde

3628 sayılı Kanun hükümlerine istinaden soruşturma yapıldığı durumda bu soruşturmalar uyarınca da kooperatifin yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürlerinden mal beyanında bulunulması istenebilir.

4. Mal Beyanının Konusu

Şubat ayı bitimine kadar mal beyanı vermekle yükümlü olan kooperatif ve birliklerin yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile genel müdürleri kendilerine, **“velayetleri altındaki (18 yaşını bitirmemiş) çocuklarına ve eşlerine ait mallardan; değerine bakılmaksızın taşınmaz malları (arsa ve yapı kooperatif hisseleri dâhil) ile kendilerine aylık ödenenler net aylık tutarının beş katından; aylık ödenmeyenler ise Genel İdare Hizmetleri sınıfında birinci derecenin birinci kademesindeki şube müdürüne ödenen net aylığın (01.07.2024-31.12.2024 tarihleri arası 56.571,79 TL ,^{6,7}) beş katından fazla değer ve tutarındaki; para ve para hükmündeki kıymetli kağıtları, tahviller ve hisse senedi, altın ve mücevheratı, her türlü kara, hava ve deniz taşıt araçları, biçer-döver, traktör, harman makinası ve diğer ziraat makinaları, inşaat ve iş makinaları, hayvanlar, koleksiyon ve ev eşyaları ile diğer taşınır malları, hakları, borçları, alacakları ve gelirleri”** bildirmekle yükümlüdür. Taşınmaz malların değeri ne kadar olursa olsun mal beyanına konu edilir. Malların bildiriminde, mal beyanı tarihindeki değerler esas alınır.

Son olarak, yönetim kurulu üyeleri ve müdürler, hiçbir taşınır ya da taşınmaz malı bulunmasa da Şubat ayının bitimine kadar boş da olsa mal beyanı formunun kimlik bilgileri kısmını doldurmaları ve imzalayarak ilgili bakanlığa vermeleri gerekmektedir.

5. Mal Beyanının Verileceği Mercii

3628 sayılı Kanununun 8. maddesine göre, kooperatif ve birlik başkanları ile yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri mal beyanlarını kooperatifin ve birliğin denetimini yapan bakanlığa verirler. Bu durumda, mal bildirimlerinin Şubat ayının bitimine kadar; tarımsal kalkınma, tarım kredi, sulama, pancar ekicileri ve su ürünleri kooperatifleri ve üst kuruluşlarında Tarım ve Orman Bakanlığına; konut yapı, küçük sanayi sitesi, yapı ve toplu işyeri yapı ve arsa kooperatifleri ve üst kuruluşlarında

6) <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2024/07/2024-Yili-Temmuz-Ayina-Ait-Mali-ve-Sosyal-Haklara-Iliskin-Genelge.pdf> (Erişim-03.12.2024).

7) Bu makalenin kaleme alındığı tarih itibarıyla, Genel İdare Hizmetleri sınıfında birinci derecenin birinci kademesindeki şube müdürüne 2025 yılında ödenecek net aylığın tutarı henüz Hazine ve Maliye Bakanlığınca duyurulmadığından, uygulamanın adı geçen Bakanlık tarafından 2025 yılı Ocak ayı içinde ilan edilecek tutara göre yapılması icap etmektedir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığına; bunların dışındaki kooperatifler (*tütün tarım satış, tarım satış, yaş sebze ve meyve, motorlu taşıyıcılar, tüketim, esnaf ve sanatkârlar kredi ve kefalet, temin tevzi, küçük sanat, turizm geliştirme, tedarik kefalet, üretim pazarlama, yayıncılık, sigorta, işletme, yardımlaşma, sağlık hizmetleri, yenilenebilir enerji, eğitim kooperatifleri*) ve üst kuruluşları ile Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinde ise Ticaret Bakanlığına verilmesi icap etmektedir. Mal bildirim formuları, esas itibarıyla adı geçen bakanlıkların taşra teşkilatlarına verilir.

6. Mal Beyanı Formunun Doldurulma Esasları

Kooperatiflerde, mal beyanı için Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmeliğin ekinde yer alan form kullanılır ve bu form tek nüsha olarak doldurulup tarih belirtilmek suretiyle ıslak imzayla imzalanır. Formun doldurulmasında riayet edilmesi gereken esaslar aşağıdaki sıralanmıştır:

- **“Form; yönetim kurulu üyesi/genel müdürün kendi el yazısıyla, mürekkepli kalemle, okunaklı olarak veya elektronik ortamda doldurulur. Form üzerinde silinti ve kazıntı yapılmaz.**
- **Kimlik bilgileri bölümünde; yönetim kurulu üyesi/genel müdürün kendisi, eşi ve velayeti altındaki çocuklara ait bilgilere yer verilir.**
- **Kimlik bilgileri ile imza ve tarihte eksiklik ve farklılık olmamasına dikkat edilir.**
- **Beyan edilen taşınır ve taşınmaz mallar, diğer taşınır mallar, menkul değerler, kooperatif, alacak ve borçlar, altın ve mücevherat, haklar, taşıtlar... kime ait ise veya kimin adına kayıtlı ise ait olduğu kişinin (malik-sahip-hissedar) T.C. kimlik numarası yazılır.**
- **Mal bildirim formu 8 ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden doldurulması gerekli görülenlerin içerdiği tüm bilgiler cevaplandırılır ve bilgilerde eksiklik olmamasına dikkat edilir.**
- **Bazı ana bölümlerde bildirilmesi gereken mallar, formun en altında “Açıklamalar” kısmında cinsleri itibarıyla belirtilmiş olup, form doldurulmadan önce tüm bilgilerin dikkatlice incelenmesi uygun olur.**
- **Taşınır ve taşınmaz mallar varsa bu malların değeri beyan tarihindeki rayiç bedelleri ile yazılır.**
- **Eksiksiz ve hatasız olarak tanzim edildiği anlaşıldıktan sonra mal bildirim formu 22 x 32 ebatlarında bir zarfa katlamadan konulup ağzı kapatılır. Zarfın üzerine; formu düzenleyenin adı soyadı, T.C. kimlik numarası, görev yaptığı kooperatifin unvanı, görevi, beyanın niteliği (genel, ek) ve düzenleme tarihi yazılır.”**

7. Birden Fazla Mal Beyanı

Devlet memurlarından, asli görevleri uhdelerinde kalmak şartıyla 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun⁸ 28. maddesi bağlamında ortağı olduğu kooperatiflerde yönetim kurulu üyeliği

8) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 23.07.1965 tarihli ve 12056 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

görevini yürütenler, yalnızca asli görevlerinden (*memurluktan*) dolayı tek mal beyanı verirler. Kooperatif yönetim kurulu üyeliği için ayrıca beyan verilmesi icap etmez.

Öte yandan, Devlet memuru olmayıp da 3628 sayılı Kanuna göre birden fazla mal beyanı vermesi gereken kooperatif yönetim kurulu üyeleri, bunlardan sadece birine mal beyanı verirler. Ancak, mal beyanında bulunulan mercii, diğer kuruma bilgi verir. Örneğin, bir kimse hem kooperatif yönetim kurulu üyesi hem de bir vakfın idare organında vazifeli ise bunlardan yalnızca biri için mal beyanında bulunulması kâfidir.

8. Sonuç

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu gereğince kooperatiflerin ve birliklerin yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile genel müdürleri, sonu (0) ve (5) ile biten senelerde en geç şubat ayının bitimine kadar mal beyanı vermekle mükelleftir. Bu bağlamda, kooperatif ve birliklerin yöneticilerinin, kendileri, eşleri ve velayetleri altındaki çocuklarına ait mallar için görev ifa ettikleri kooperatifleri denetlemekle yetkili ilgili bakanlığa (*Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ya da Ticaret Bakanlığına*) 28 Şubat 2025 Cuma günü mesai bitimine kadar mal beyanı vermeleri gerekmektedir. Önceden verilen mal bildiriminde bir değişiklik olmasa ya da mal bildirimine konu herhangi bir mal bulunmasa dahi anılan beyanın verilmesi şarttır.

Kooperatif ve birliklerde görev yapan yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile genel müdürlerin, herhangi sorun veya sorumlulukla karşı karşıya kalmamalarını teminen, 2025 yılı Şubat ayı bitimine kadar usulüne uygun olarak mal beyanlarını yenilemeleri ve bu hususta gerekli hassasiyeti göstermeleri menfaatlerine olacaktır.

Kaynakça

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (23.07.1965 tarihli ve 12056 sayılı R.G.).

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).

1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu (28.04.1972 tarihli ve 14172 sayılı R.G.).

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu (04.05.1990 tarihli ve 20508 sayılı R.G.).

4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun (16.06.2000 tarihli ve 24081 sayılı R.G.).

Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik (15.11.1990 tarihli ve 20696 sayılı R.G.).

<https://ms.hmb.gov.tr>

KOOPERATİFLERDE AYNI SERMAYE

Özdem SATICI
TOPRAK*

I - Giriş

Kooperatifler ortak amaç için aynı çatı altında birleşmiş gerçek veya tüzel kişilerden oluşan gönüllü birliklerdir.

Bir ortaklık payı değerinin yüz Türk Lirası olduğu kooperatifler asgari yedi ortak tarafından kurulacağından asgari kuruluş sermayesi de yedi yüz Türk Lirası'dır.

Sermaye, şirketin faaliyetlerini gerçekleştirmesi ve yürütmesi için gerekli olan para ve paraya çevrilebilecek malların tümünü ifade eder. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda da kooperatiflerde nakdi sermayenin yanında aynı sermayenin konulmasına izin verilmiş; ancak aynı sermayeye ilişkin esas düzenleme ana sözleşmeye bırakılmıştır.

II-Sermaye Kavramı Ve Aynı Sermaye

II.1.Sermaye Kavramı

Sermaye sözlük anlamı olarak bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamı anlamına gelir.¹

Kooperatiflerde her ortağın kooperatife girişte en az bir ortaklık payını taahhüt etmesi gerektiğinden toplam sermaye de ortaklar tarafından taahhüt edilen payların toplamından ibarettir. **(KK Md.19/1)**

Kooperatiflerde sermaye ana sözleşmede yer alması ve tescili zorunlu unsurlar arasında olup değışkendir. **(KK Md. 3/1/4, Md.4/1/4, Md.1/1, Md.2/3)**

*Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı

1) <https://sozluk.gov.tr/>

II.2.Ayni Sermaye

Tanımından da anlaşılacağı üzere sermaye nakdi unsurlar kadar gayri nakdi özellikler de taşıyabilir.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda ayni sermayenin kapsamı çizilmemiş; aksine düzenleme olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunu'nun anonim şirketlere ilişkin hükümlerinin geçerli olacağı belirtilmiştir. **(KK Md.98)**

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda üzerlerinde sınırlı ayni bir hak, haciz ve tedbir bulunmayan, nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen, fikrî mülkiyet hakları ile sanal ortamlar da dâhil, malvarlığı unsurlarının anonim şirketlere ayni sermaye olarak konulabileceği düzenlenmiştir. **(TTK Md.342/1)**

Ancak aynı düzenlemede hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacakların anonim şirketlere sermaye olamayacağı belirtildiğinden söz konusu unsurların kooperatiflere de sermaye olarak getirilemeyeceği anlaşılmaktadır. **(TTK Md.342/1)**

III-Kooperatiflerde Ayni Sermaye Konulması

III.1.Öncelikli Şart

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda ayni sermaye konulup konulmayacağı hususunun kooperatif ana sözleşmesi ile düzenlenmesi esas alınmıştır.

Konuyla ilgili hükümlere göre, kooperatife ayni sermaye konulup konulmayacağı hususu ana sözleşmede yer alması zorunlu unsurlar arasında olup, ayni sermaye konması veya kooperatifin mevcut bir işletmeyi veya ayınları devralması ana sözleşme ile kabul edilebilir. **(KK Md.4/1/5, Md.20/1)**

Hatta kooperatife ayni sermaye getirilmiş ise bu sermaye biçilen değer ticaret sicili nezdinde tescil ve ilan edilmesi gerekir. **(KK Md.3/1/6)**

Dolayısıyla, bir kooperatife kuruluşta yahut sonradan ortak olunurken ayni sermaye getirilip getirilemeyeceğini öncelikli olarak o kooperatifin ana sözleşmesi belirleyecektir.

Ana sözleşmesinde bu yönde bir düzenleme olmayan kooperatiflerde ayni sermaye getirilmesi söz konusu olamaz.

Nitekim tarım satış kooperatifleri, esnaf sanatkarlar kredi ve kefalet kooperatifi gibi kooperatiflerin örnek ana sözleşmelerinde ayni sermaye konamayacağı düzenlenmiş iken taşıma kooperatifleri, işletme kooperatifi, turizm geliştirme kooperatifi gibi kooperatiflerin ana sözleşmelerinde ayni sermayeye cevaz verilmiştir.²

Ancak ana sözleşmesinde ayni sermaye getirilmesi yönünde düzenleme olmayan kooperatiflerin ana sözleşme değişikliği yapmak suretiyle ayni sermayeyi benimsemeleri mümkündür. **(KK Md. 51/2)**

2) <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler>

Ancak belirtmek gerekir ki ortak kooperatife kuruluşta yahut sonradan girişte aynı sermaye getirmiş olsa dahi ortaklıktan ayrıldığı esnada kendisine aynı ödeme yapılmasını talep edemez.³

III.2.Aynı Sermayeye Değer Biçilmesi

Aynı sermaye nakdi sermaye niteliğinde olmadığı için kooperatife sermaye olarak konulmadan önce objektif olarak değerlendirilmesi gerekir. Buna göre, kuruluşta aynı sermayenin değerine ana sözleşmede yer verilebilir.

Şayet böyle bir belirleme yapılmamış ise bu tespitin kurucular tarafından toplantıya çağrılacak ilk genel kurulda ortak adedinin üçte ikisini temsil eden ortakların çoğunluğu ile seçilecek bilirkişi tarafından yapılması şarttır.

Aynı sermaye kuruluştan sonra giren ortaklar tarafından getiriliyor ise bu çağrının yönetim kurulunca yerine getirilmesi gerekir.

Şayet ortakların, üçte ikisinin birleşmesi mümkün değilse bilirkişinin seçimi mahkemeden talep edilir. Seçilen bilirkişi veya bilirkişiler tarafından verilen rapora karşı itiraz edilebilir. **(KK Md.21)**

Raporlara itiraz etmek isteyen taraf kooperatif ise raporun bilirkişilerce kooperatife tebliğinden itibaren; itiraz eden taraf aynı sermayeyi koyan ortak ise, raporun kendisine tebliğinden itibaren bir hafta içinde kooperatif merkezinin bulunduğu sulh hukuk mahkemesine itiraz edebilir.⁴ Mahkemenin vereceği karar kesin olduğundan temyizi kabil değildir. **(KK Md.21)**

III.3.Sermaye Değerinin Kabulü

Bilirkişilerce aynı sermayeye değer biçilmesini takiben düzenlenen raporların da genel kurulda müzakere edilmesi şarttır.

Ortakların müzakere edilecek rapor hakkında bilgi sahibi olması amacıyla genel kurula ait çağrı mektubuna söz konusu raporun bir örneği eklenir.

Bu genel kurulda ortakların en az yarısının toplantıya iştirak etmesi gerekir. **(KK Md.22/1-2)**

Bilirkişilerce aynı sermayeye değer biçilmesine yönelik hususların görüşüldüğü genel kurulda söz konusu raporlar okunup incelendikten ve gerekiyorsa aynı sermayeyi getiren kişiler ile ilgililerin beyanları dinlendikten sonra değerler oy çokluğuyla kabul veya reddedilir.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda üçüncü bir seçenek olarak aynı sermayeye ilişkin değerlerin ilgililerin muvafakatiyle değerlendirilebileceği belirtildiğinden söz konusu değer aynen kabul veya reddi yerine aynı sermaye sahibinin izniyle genel kurul anında yeni bir değerlendirme yapılabilmesinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır. **(KK Md.22/2)**

Böylece yasa koyucu bu düzenlemeler ile kooperatiflere konacak aynı sermayenin değerinin keyfi olarak belirlenmesinin yahut bu sermayeye ederinden fazla değer biçilmesinin önüne geçmeyi ve genel kurulun sürecin tamamından bilgi sahibi olmasını hedeflemektedir.

3) Y.23.HD.2014/3032 E., 2014/3056 K., 18/04/2014 T.

4) KURTULAN A., Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması, s.171

IV-Sonuç

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre bir kooperatife aynı sermaye konulup konulmayacağı kooperatif ana sözleşmesi ile düzenlenmelidir. Ana sözleşmesinde bu yönde bir düzenleme olmayan kooperatiflerde kuruluşta yahut sonradan ortaklığa girişte aynı sermaye getirilmesi söz konusu olamaz.

Ana sözleşmesi aynı sermayeye cevaz veren kooperatiflerde bu sermayeye kuruluşta değer biçilmemiş ise bu tespit kurucular tarafından toplantıya çağrılacak ilk genel kurulda seçilecek bilirkişilerce yapılır.

Bilirkişilerce aynı sermayeye değer biçilmesini takiben düzenlenen raporlar da genel kurulda müzakere edilir.

Ortakların en az yarısının iştirak ettiği bu genel kurul toplantılarında raporların kabul, red yahut ilgililerin muvafakatiyle değerlendirilmesine karar verilebilir.

Kaynakça

1-T.C. Yasalar (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/>)

2- <https://sozluk.gov.tr/>

3- <https://ticaret.gov.tr/>

4-<https://karararama.yargitay.gov.tr>

5-KURTULAN Ahmet, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması, 1998

DİJİTAL GELİŞMELERİN SAĞLIK HİZMETLERİNE ETKİLERİ

Yeter DEMİR
USLU*

Giriş

Dijitalleşme, küresel sağlık sistemlerini köklü bir şekilde dönüştüren en önemli itici güçlerden birisi haline gelmiştir. Geleneksel sağlık hizmetleri, teknolojik yeniliklerle birlikte daha erişilebilir ve hasta merkezli bir yapıya dönüşmektedir. Sağlık hizmetlerinin dijitalleşmesi, yalnızca hizmet sunumunun kalitesini artırmakla kalmayıp aynı zamanda sağlık hizmetleri sunumu maliyetlerini de düşürmeyi ve sağlık çalışanlarının iş yükünü azaltmayı hedeflemektedir (*Akalin & Veranyurt, 2020*).

Dijital sağlık teknolojileri; yapay zeka, büyük veri analitiği, tele-tıp, mobil sağlık uygulamaları ve elektronik sağlık kayıtları gibi pek çok gelişmeyi kapsamaktadır.

Bu yenilikler, sağlık hizmetlerinde daha iyi sonuçlar elde edilmesine imkan tanırken, aynı zamanda hukuki, etik ve güvenlik gibi çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu makalede, dijital gelişmelerin sağlık hizmetlerine olan etkileri incelenecek, bu etkilerin sağlık çalışanları, hastalar ve sağlık sistemleri üzerindeki etkileri değerlendirilecektir.

Ayrıca dijitalleşmenin sunduğu fırsatlar kadar, karşılaşılan zorluklar ve çözüm önerileri de ele alınacaktır.

Dijital Sağlık Teknolojileri ve Uygulama Alanları

Tele-tıp, bireylerin fiziki sınırlamalar olmaksızın sağlık hizmetlerine her yerden erişmesini sağlayan önemli bir dijital yeniliktir. **COVID-19** pandemisi sırasında sağlık hizmetlerine uzaktan erişim ihtiyacının artmasıyla birlikte tele-tıp uygulamaları hızla yaygınlaşmıştır. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan bireyler için sağlık hizmetlerine erişimde önemli bir rol oynamıştır. Tele-tıp,

* *Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi*

kronik hastalık yönetimi ve acil durumların uzaktan değerlendirilmesi gibi alanlarda kritik rol oynamaktadır. Tele-tıp, hekimler arasındaki bilgi paylaşımını da kolaylaştırarak daha iyi hasta sonuçlarına katkıda bulunmaktadır (*Korkmaz ve Hoşman, 2018*).

Elektronik sağlık kayıtları, hasta bilgilerini dijital ortamda saklayarak sağlık hizmetlerinin daha organize ve erişilebilir hale gelmesini sağlamaktadır. Elektronik sağlık kayıt sistemleri, hasta geçmişinin hızlıca değerlendirilmesini sağlayarak tanı süreçlerini hızlandırmakta ve tedavi planlarının daha etkili bir şekilde oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, bu verilerin büyük veri analitiğiyle işlenmesi, halk sağlığı politikalarının geliştirilmesinde ve hastalıkların önlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (*Yılmaz vd., 2021*).

Yapay zeka ve makine öğrenimi uygulamaları, sağlık hizmetlerinde teşhis, tedavi planlaması ve ilaç keşfi gibi kritik alanlarda devrim niteliğinde değişiklikler yaratmıştır. Ayrıca, AI destekli sistemler, klinik karar destek araçları olarak kullanılarak hekimlerin daha hızlı ve doğru kararlar vermelerine yardımcı olmaktadır.

Dijital Gelişmelerin Sağlık Hizmetlerinde Etkileri

Dijital teknolojiler, hasta bakımının kalitesini ve sonuçlarını önemli ölçüde iyileştirmektedir. Özellikle dijital hasta izleme cihazları ve giyilebilir teknolojiler sayesinde hastalar, sağlık durumlarını sürekli izleyebilmekte ve erken uyarılar alabilmektedirler. Bu teknolojilerle birlikte, kronik hastalığı olan bireyler günlük yaşamlarını daha kolay idame ettirebilirken, akut durumlarda da sağlık çalışanlarının hızlıca müdahale edebilmelerini sağlamaktadır (*Aydan ve Aydan, 2016*).

Dijitalleşme sayesinde, sağlık çalışanlarının iş yükünü hafifletmekte ve çalışma koşulları iyileştirmektedir. Elektronik sağlık kayıtları sayesinde hastaların sağlık kayıtlarına kolay erişilebilmektedir. Bu sayede hekimlerin tanı ve tedavi süreçlerinde daha fazla zaman kazanmaktadır. Klinik karar destek sistemleri, sağlık çalışanlarının doğru karar alma sürecine destek olarak hata oranlarını azaltmaktadır.

Ancak bu avantajların yanı sıra, dijital sistemlerin sürekli kullanımı sağlık çalışanlarında dijital tükenmişlik gibi yeni sorunları da ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle sağlık hizmetlerinde teknolojik gelişmelerden yararlanılırken aynı zamanda sağlık çalışanlarının iyi yönetilmesi ve tükenmişliğin önüne geçilmesi gerekmektedir (*Uysal ve Ulusinan, 2020*).

Sağlık hizmetleri yüksek maliyetli hizmetlerdir. Dijital gelişmeler, sağlık hizmetlerinin maliyetlerini düşürme potansiyeline sahiptir. Tele-tıp uygulamaları, hastaların seyahat masraflarını ve sağlık tesislerinin hasta yükünü azaltırken, elektronik sağlık kayıtları ise gereksiz test ve prosedürlerin önüne geçmektedir. Bunun yanı sıra, AI destekli teşhis sistemleri ve otomasyon teknolojileri, sağlık hizmetlerinin daha verimli yürütülmesine katkı sağlamaktadır.

Böylece sağlık hizmetleri daha sürdürülebilir ve ekonomik bir yapıya kavuşmaktadır. Dijital sağlık sistemlerinin yaygınlaşması, hasta bilgilerinin işlenmesi ve saklanması süreçlerinde hem hukuki hem de etik sorumluluklar doğurmuştur.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (**KVKK**), Türkiye’de sağlık verilerinin korunması açısından temel yasal düzenlemelerden birisidir. Bu kanun ile birlikte kişisel verilerin korunması konusunda sağlık hizmeti sunucularına önemli sorumluluklar düşmektedir. Sağlık verileri, diğer kişisel verilerden farklı olarak daha sıkı koruma altındadır çünkü bu verilerin ihlali, kişinin mahremiyetine doğrudan zarar verebilmektedir.

Bu nedenle sağlık kuruluşlarının, hasta verilerini işlerken yalnızca açık rızaya dayalı hareket etmeleri ve verilerin yalnızca ilgili sağlık hizmetleri için kullanılması gerekmektedir. Ancak dijital sağlık teknolojilerinin uluslararası düzeyde yaygınlaşması ile birlikte veri gizliliği konusu sınır ötesi bir konu haline gelmiştir (*Arık, 2023*).

Dijitalleşme, sağlık hizmetlerinde önemli etik sorunları da beraberinde getirmektedir. Yapay zeka (**AI**) destekli sistemler, teşhis ve tedavi süreçlerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak bu sistemlerin karar verme süreçlerinde şeffaflık eksikliği, etik sorumluluk tartişmalarını artırmaktadır.

AI tarafından yapılan bir teşhis hatasında, sorumluluk **AI** geliştiricisine mi yoksa **AI** kullanan hekime mi aittir? Bu soru henüz tam anlamıyla yanıtlanmış değildir ve sağlık alanında ciddi bir etik ikilem yaratmaktadır. Benzer şekilde, yapay zeka sistemlerinin bazı hasta grupları arasında ayrımcılık yapma olasılığı da önemli bir etik sorundur. Örneğin, belirli etnik gruplar veya yaşlı bireyler için teşhis algoritmalarında düşük doğruluk oranları görülmesi, sağlık hizmetlerinde adaleti zedeleyebilmektedir.

Bunun yanı sıra, dijital sağlık hizmetlerine erişim eşişsizlikleri de etik bir sorun olarak ön plana çıkmaktadır. Teknolojik altyapıya erişimi olmayan veya dijital okuryazarlığı düşük olan bireyler, bu hizmetlerden yeterince faydalanamamaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan veya ekonomik açıdan dezavantajlı bireyler için bu durum, sağlık hizmetlerinde eşişsizliğe yol açmaktadır. Dolayısıyla dijital sağlık politikalarının, herkese eşişim sağlamak amacıyla kapsayıcı bir şekilde tasarlanması gerekmektedir (*Sarı vd., 2024*).

Sağlık hizmetlerinin dijitalleşmesi, yalnızca hasta bilgilerinin değil, aynı zamanda tıbbi cihazların da güvenliğini sağlama gerekliliğini doğurmuştur. İnternete bağlı tıbbi cihazlar, örneğin kalp pilleri veya insülin pompaları, siber saldırılara maruz kalabilirler. Bu tür saldırılar, yalnızca veri güvenliğini değil, aynı zamanda insan yaşamını da tehlikeye atmaktadır.

Bu nedenle, sağlık kuruluşlarının siber güvenlik protokolleri düzenli olarak güncellenmeli, çalışanlarını bu konuda eğitmesi ve düzenli olarak veri güvenliği testleri yapması gerekmektedir. Siber güvenlik önlemlerine ek olarak, devletlerin de bu konuda düzenleyici bir yaklaşım benimsemesi gereklidir. Sağlık sektöründe dijital güvenliğin sağlanması için ulusal düzeyde iş birlikleri ve uluslararası standartların benimsenmesi oldukça önemlidir.

Aynı zamanda, sağlık çalışanlarının da siber güvenlik konusunda farkındalıklarının artırılması, olası tehditlerin önlenmesinde kritik rol oynamaktadır (*Demirci, 2018*).

Sonuç

Dijital gelişmeler, sağlık hizmetlerini dönüştürerek daha erişilebilir ve hasta merkezli bir yapıya kavuşturmuştur. Tele-tıp, yapay zeka destekli teşhis sistemleri, elektronik sağlık kayıtları ve giyilebilir teknoloji gibi yenilikler, hasta bakımının kalitesini artırmış ve sağlık hizmetlerinin daha verimli sunulmasına olanak sağlamıştır. Ancak bu dönüşüm, hukuki, etik ve güvenlik alanlarında yeni zorluklar ve sorumlulukları da beraberinde getirmiştir. Özellikle hasta verilerinin gizliliği, dijital eşişsizlikler ve siber güvenlik tehditleri, dijitalleşmenin sağlık hizmetlerinde yarattığı en önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, dijital sağlık teknolojilerinin faydalarından tam anlamıyla yararlanmak için bu sorunların ele alınması büyük önem taşımaktadır. Dijital sağlık verilerinin korunması için ulusal ve uluslararası düzeyde daha sıkı hukuki düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye'de **KVKK** gibi mevcut düzenlemeler, dijital sağlık verilerinin korunması için önemli bir

dayanak olsa da, bu gibi kanun ve yönetmeliklerin teknolojiye paralel olarak sürekli güncellenmesi gerekmektedir. Ayrıca, sağlık çalışanları ve kurumlarının, bu düzenlemelere uyum sağlayabilmeleri için sürekli eğitilmesi önemlidir (Arık, 2023).

Dijital sağlık hizmetlerinin yaygınlaşması, herkesin bu hizmetlerden eşit şekilde yararlanmasını sağlamalıdır. Özellikle kırsal bölgeler ve dezavantajlı gruplar için dijital sağlık altyapısının güçlendirilmesi gereklidir. Devletler ve sağlık kuruluşları, dijital sağlık okuryazarlığını artırmak için eğitim programları düzenlemeli ve dijital cihazlara erişimi kolaylaştıracak politikalar geliştirmelidir. Sağlık kuruluşlarının, siber güvenlik önlemlerini artırması zorunludur. Düzenli siber güvenlik eğitimleri, sızma testleri ve güvenlik protokollerinin güncellenmesi gibi önlemler alınmalıdır. Ayrıca, tıbbi cihazların güvenliği konusunda uluslararası standartlar belirlenmeli ve bu standartlara uygun cihazlar geliştirilmelidir.

Devletler, siber güvenlik tehditlerine karşı sağlık sektörünü korumak amacıyla ulusal düzeyde acil müdahale ekipleri oluşturmalıdır. Yapay zeka ve diğer dijital sağlık teknolojilerinin kullanımıyla ortaya çıkan etik sorunların çözümü için yeni etik yaklaşımlar geliştirilmelidir. Özellikle yapay zeka sistemlerinin şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine uygun hale getirilmesi sağlanmalıdır. Dijital sağlık teknolojilerinin etkileri üzerine yapılan çalışmalar, hızla değişen teknolojilere uyum sağlamak açısından süreklilik göstermelidir. Özellikle yapay zeka, veri güvenliği ve dijital eşitsizlik konularında daha fazla araştırma yapılması, sağlık sektörünün dijitalleşme sürecinde karşılaşılabileceği sorunların önceden öngörülmesine katkıda bulunacaktır (Sarı vd., 2024).

Kaynakça

Akalın, B., & Veranyurt, Ü. (2020). Sağlıkta Dijitalleşme ve Yapay Zeka. SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi, 2(2), 128-137.

Korkmaz, S., & Hoşman, İ. (2018). Sağlık Sektöründe Tele-Tıp Uygulamaları: Tele-Tıp Uygulama Boyutlarını İçeren Bir Araştırma. Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi, 4(3), 251-263.

Yılmaz, D., Özkoç, E. E., & Öğütçü, G. (2021). Elektronik Sağlık Kayıtlarında Farkındalık. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 24(4), 777-792.

Uysal, B., & Ulusinan, E. (2020). Güncel Dijital Sağlık Uygulamalarının İncelenmesi. Selçuk Sağlık Dergisi, 1(1), 46-60.

Aydan, S., & Aydan, M. (2016). Sağlık Hizmetlerinde Bireysel Ölçüm ve Giyilebilir Teknoloji: Olası Katkıları, Güncel Durum ve Öneriler. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 19(3).

Arık, Y. (2023). Tele-tıp uygulamalarının sağlık hizmetleri pazarlaması kapsamında değerlendirilmesi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 26(2): 511-534

Sarı Y, Örsal Ö, Örsal Ö. Tele sağlık uygulamalarının sağlık yönetiminde maliyete etkisi: Sistematik bir derleme. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi. 2024;11(2):219-232

Demirci, Ş. (2018). Sağlıkın Dijitalleşmesi- Digitalization Of Health. Mehmet Akif Ersoy University Journal of Social Sciences Institute, 10(26), 710-721. <https://doi.org/10.20875/makusobed.383071>

10 OCAK 'TÜRKİYE'DE TARIMSAL ÖĞRETİM GÜNÜ' ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Vedat SADIOĞLU*

Türkiye'de Tarımsal Öğretimin (*eğitim-öğretim*) Kurumsal Gelişimi, 10 Ocak 1846 yılında İstanbul Ayamama Çiftliğinde '**Ameli Ziraat Mektebi**'nin açılmasıyla başlamıştır.

1893 yılında İstanbul Halkalı'da açılan '**Yüksek Ziraat Mektebi**' ise, Anadolu topraklarında tarımsal kalkınmanın ve bilinçli tarım uygulamalarının önemli bir kilometre taşı olmuştur.

Her ne kadar ülkemizde modern tarım tekniklerinin 1950'lerden sonra kullanılmaya başlandığı algısı yaygın olsa da, aslında bu topraklarda tarımsal öğretimin daha köklü bir geçmişi bulunmaktadır.

2025 yılında da, tarımsal eğitim-öğretim faaliyetlerinin 179. Yıldönümü olan 10 Ocak günü, Tarımsal Öğretim Günü ve Tarım Haftası'dır.

10 Ocak günü, aynı zamanda '**Ziraat Mühendisleri Günü**' olarak da kutlanmaktadır. 10 Ocak günü, bütün ziraat fakültelerinde etkinlik düzenlenerek, günün önemine vurgu yapılır.

Ülkemiz tarımına (**ziraatına**) verdikleri emeklerinden dolayı tüm Ziraat Mühendislerimize, üreticilerimize, çiftçilerimize minnet borçluyuz.

Tarımsal Öğretim Günü'nde bilinçli tarımın önemine ve bu amaçla yapılan çalışmalara dikkat çekilir.

Geçmişte, gerek Ziraat Fakültelerinden ve gerekse Tarım Meslek Liselerinden mezun binlerce teknik eleman Türk tarımına hizmet etmiştir.

Bugün dahi ülkemizde sayısı 43'e ulaşan Ziraat Fakültelerinden mezun olan mühendisler, ülkemiz tarıma hizmet etmişlerdir.

Halen eğitim gören binlerce öğrenci de bu eğitimi alarak tarım sektörüne hizmet vermeye hazırlanmaktadır.

***Araştırmacı Yazar (vsadioglu1960@hotmail.com)**

Resim 1: Tarımsal Öğretim Günü'nün önemi; tarımın bilimini, günümüz temel bilimleri ile birlikte icra etmektir. Bunun için ileri tarım teknikleri ve mühendislik bilgileri kullanılır.

Tarihçe

Osmanlı Devleti'nde mesleki eğitim ve öğretim kurumlarının açılması ve geliştirilmesi çalışmaları, Tanzimat dönemiyle birlikte başladı. Genelde bir tarım ülkesi olan Osmanlı Devleti'nde tarım amaçlı ilk mektep, 10 Ocak 1846 yılında açılan '**Ameli Ziraat Mektebi**' oldu.

Ancak bu okul bir süre sonra kapandı. 1858'de '**Orman Maadin Mektepleri**' teşekkül etti. 1870'de '**Orman Mektebi**', 1891'de bugünkü anlamıyla yükseköğretim sayılabilecek düzeydeki '**Bursa Ziraat Mektebi**' açıldı.

1893'te '**Halkalı Ziraat Mektebi**', 1895'de '**Veteriner Okulu**', daha sonra Bursa'da '**Koza Okulu**' açıldı. Görüldüğü üzere ilk Ziraat Mektepleri 1846'da kurulmuş, daha sonra Halkalı Ziraat Mektebi'ni ortaya çıkaran bu gelişmeler, Ankara'da bir '**Yüksek Ziraat Enstitüsü**'nün tesisleriyle devam etmiştir.

1846'da başlayan eğitimin hastalık, ulaşım güçlüğü ve başka nedenlerden dolayı 1891 yılına kadar yürütülemediği görülmektedir. 1893 yılında yeniden eğitime başlayan '**Ziraat Mektebi Âlisi**', 20 Haziran 1927 yılına kadar devam eder.

Cumhuriyet döneminde tarım eğitimi alanında yapılan ilerlemeler, özellikle 1928 yılı, Türk tarımının Rönesans tarihi olarak kabul edilebilir.

Çünkü bu tarihte yeni ve köklü önlemler alınır. Tarım kültürünü yaymak, yeni tarım tekniklerini köylü ve çiftçinin ayağına götürmek ve ülke gençliğine gerekli tarımsal bilgileri verebilmek amacıyla daha önce açılmış olan tüm tarım okulları geçici olarak kapatılır.

Çağdaş anlamda tarım eğitimi için Atatürk'ün direktifiyle şimdiki Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün yerinde Ankara '**Ziraat Yüksek Mektebi**' açılır. Kapatılmış olan uygulama okullarının yerine 1930 yılında İstanbul, Bursa, İzmir ve Adana'da birer '**Orta Ziraat Okulu**' açılır. Ankara'da 1930 yılında kurulan '**Yüksek Ziraat Okulu**', 16 Haziran 1933'te '**Yüksek Ziraat Enstitüsü**'ne dönüştürülür.

Bu enstitü gerek kuruluşu ve gerekse akademik faaliyetiyle tam bir tarım üniversitesidir. 1933

yılında Türkiye tarımının geliştirilmesi için ‘Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü’ faaliyete geçer. 1 Ocak 1948 yılında ‘Ankara Üniversitesi’nin kurulmasıyla aynı enstitü, “Ziraat Fakültesi” adını alır.

Resim 2: 1948 yılında kurulan Ziraat Fakültesi’nin bünyesinde; veteriner, ziraat sanatları ve orman bölümleri açılmış ve bugünkü üniversitemizin temeli de bu süreçte birlikte başlamıştır.

Türkiye’de Tarımsal Öğretimdeki Sorunlar

Türkiye’de tarımsal öğretimin 179 yılı aşkın bir süredir devam etmekte olması, tarımsal öğretimin verimli bir şekilde değerlendirildiği anlamına ne yazık ki gelmemektedir. Tarımsal öğretimde en temel sorun, şüphesiz kaliteli elemanlar yetiştirememekten kaynaklıdır.

Resim 3: Ziraat mühendisliği; bitkisel üretim (*tarla bitkileri, bahçe bitkileri*) ve zootekni (*büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştirme ve ıslahı, kümes hayvanları, arıcılık, yemler ve hayvan besleme, biyometri ve genetik*) yanında süt teknolojisi, tarımsal biyoteknoloji, tarım makineleri, tarımsal enerji sistemleri, tarımsal yapılar (*kültür-tekni*), arazi ve su kaynakları, toprak bilimi ve bitki besleme, tarım ekonomisi, tarım ürünleri teknolojisi, bitki koruma, peyzaj mimarlığı, biyoyakıt ve biyogaz enerji üretimi alanlarında uğraş veren mühendislik dalıdır.

Bunun en önemli sebeplerinden biri fakülte ve alınan öğrenci sayılarındaki aşırı artışlar ve lisans seviyesindeki bölümlaşmelerdir.

Özellikle, 1980'li yıllardan sonra ziraat fakülteleri plansız bir biçimde açılmış ve öğrenci kontenjanları kapasitenin çok üzerinde artırılmıştır. Bunlara karşın, öğretim elemanları aynı oranda artmamış, bunun doğal sonucu olarak eğitim kalitesi olumsuz yönde etkilenmiştir.

Diğer yandan, ziraat fakültelerinden mezun olan ihtiyaç fazlası ziraat mühendisleri işsizlik problemi ile karşı karşıya kalmıştır.

Bu durum, birçok ziraat mühendisini mesleki alanlarıyla doğrudan ilgili olmayan iş alanlarına kaymalarına yol açmıştır.

Ziraat fakültelerinde lisans seviyesinde branşlaşma, bazı bölümlerden mezun olan ziraat mühendislerinin ilgili diğer meslek grubundaki fakülte mezunları ile rekabetini de hızlandırmıştır.

Oysa birçok Avrupa ülkesinde ihtiyaca cevap verebilecek sayıda ziraat mühendisi yetiştirilmekte ve onların istihdam alanlarını genişletmek amacı ile lisans seviyesinde bölümlere ayrılma ve branşlaşma sınırlı tutulmaktadır.

Diğer sorunların arasında; fakülteyi kazanan öğrenci kalitesinin geçmiş yıllardakine nazaran daha düşük olması, akademik ve idari personel sayılarındaki yetersizlikler ve eğitim-öğretim araçlarının sınırlılığı önemli yer tutmaktadır.

Ülkemizde gerek ziraat fakültesi ve gerekse bölüm sayısı, dolayısıyla da alınan öğrenci ve boşta gezer ziraat mühendisi sayısı giderek artmaktadır. Öğrenim süresi (4 yıl veya 5 yıl), toplam ders yükü ve verilen unvanlar (Ziraat Yüksek Mühendisi veya Ziraat Mühendisi) sürekli olarak değişmektedir. Tüm bu dalgalanmalar artık durulmalı ve tarımsal öğretim programımıza bir standart kazandırılmalıdır. Bu amaca yönelik, özellikle lisans düzeyinde bazı bölümlerin birleştirilmesi ile ilgili olarak yapılmakta olan son düzenlemeler oldukça memnuniyet vericidir.

Resim 4: Ziraat mühendisi, tarım alanlarının belirlenmesi, erozyondan korunması, sulanması, tarımda kullanılan her türlü yapının, makine ve enerji türünün belirlenmesi ve üretimin projelendirilmesi alanında bilgi ve beceriye sahip nitelikli kişidir.

Çözüm Önerileri

- Halkın ucuz ve sağlıklı gıdaya ulaşması ancak çiftçinin desteklenmesi, tarımsal altyapı sorunlarının çözülmesi ve kooperatiflerle mümkündür. Ülkemizde zaman geçirilmeden tarımsal kalkınma seferberliği başlatılmalıdır.
- Kamuda ve özel sektörde tarımsal kalkınmayı gerçekleştirecek olan Ziraat Mühendislerinin bilgi ve becerileriyle sahada yer almasını sağlayacak yasal düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir.
- Günümüzde ziraat fakültelerinde uygulanan eğitim programları tarım sektörünün ve dünyada değişen teknolojik ihtiyaçları karşılayacak şekilde olmalıdır. Son yıllarda birçok fakültemizde, tercih edilmeme nedeniyle bazı bölümler kapatılma durumunda kalmıştır. Bu nedenle ülkemizdeki tarımsal eğitim programlarının yeniden planlanarak, Ziraat Fakültelerinin tercih edilen eğitim kurumları haline getirilmesi gerekmektedir.
- Tarım sektörünün can damarı olan Ziraat Mühendisleri, ülke tarımının içinde bulunduğu ekonomik olumsuzluklardan doğrudan etkilenmektedir. Birçok ziraat mühendisi iş ararken, iş yeri sahibi olanlar mevcut konumunu koruyabilmenin uğraşı içindedir.
- Kamu yönetimi, tarımın yapısal sorunları büyürken, tarımsal girdi zincirinin ana unsuru olan zirai ilaç ve gübre bayilerimizi sürekli değişen yönetmeliklerle çalışamaz hale getirmektedir.

Resim 5: Tarımsal üretimde temel amaç, ülke tarımındaki kalite ve verimliliği artırmaktır. Ayrıca bilinçli ve doğru tarım uygulamaları ve yenilikçi tekniklerle tarım sektörüne değer katmaktır.

Sonuç

Ulu önder Atatürk, Cumhuriyetin kuruluşu sonrası kalkınmanın ancak tarım ile gerçekleşebileceğini öngördüğü için o dönemde şu açıklamayı yapmıştır: **“Milli ekonominin temeli ziraattir. Bunun içindir ki ziraatta kalkınmaya büyük önem vermekteyiz.”** Atatürk’ün direktifiyle Ankara’da ‘Ziraat Yüksek Mektebi’ açılmıştır.

Ayrıca, 1933 yılında Türkiye tarımının geliştirilmesi için ‘Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü’ faaliyete geçmiştir. Atatürk, tarımda ilk kooperatifleşmeyi 1936’da Silifke’de başlatmıştır.

Üstelik ilk kez, modern tarım ve yöntemlerinin uygulanmasına da önderlik etmiştir. Ülkemiz, geride bıraktığımız yıllarda **'tarımsal eğitim ve öğretimde'** büyük aşamalar kaydetmiş, tarım sektörümüz zayıf konumundan dünya ülkeleri ile rekabet eder durumuna gelmiştir.

Resim 6: Atatürk, tarıma büyük önem verirdi. Zaman zaman çiftçilerle ve köylülerle bir araya gelirdi.

21. yüzyılda tarımsal üretim; verimin artmasını sağlayan bilgi, teknoloji, yöntem ve teknikler ile gelişmeye devam etmektedir.

Tarım sektöründe kullanılan sulama sistemleri ve makineler giderek daha karmaşık hale gelmiştir.

Ancak, bu faaliyetin riskleri ve döngüsel doğası, karşı karşıya kalınması gereken bir zorluk olmaya devam etmektedir.

Kısaca **'tarımsal eğitim-öğretim'**, ülke nüfusunun beslenmesini sağlaması, milli gelire ve istihdama katkı sağlaması, sanayi sektörünün ham madde ihtiyacını karşılaması, sanayiye sermaye aktarması, ihracata doğrudan ve dolaylı katkıda bulunması gibi nedenlerden dolayı, **'tarımsal ekonomi'**de vazgeçilmez bir faaliyettir.

Resim 7: Tarımsal eğitimin niteliği ve kurumsal kültürü büyük önem taşımaktadır. Amaç, üretimi kaliteli kılmak ve daha az alanda büyük üretim gücü yakalayabilmek ve çiftçilerimizin gelir seviyesini daha da yükseltmektir.

Kaynakça

- 'Türk Çiftçisinin Sesi', Türkiye Ziraat Odaları Birliği Aylık Yayını, Sayı:156, Tarih:Aralık 2021, Ankara.
- 'Ticaret Gazetesi', İstanbul Ticaret Odası Yayını, Sayı:3225, Tarih: 9 Eylül 2022, İstanbul.
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/34486>(Erişim Tarihi:17.11.2022).
- <https://samsun.tarimorman.gov.tr/Haber/1397/Tarimsal-Egitim-Ve-Ogretim> -178-Yili-Ve-Ziraat-Muhendisleri-Gunu(Erişim Tarihi:29.11.2024).

"90 YILDAN SEÇMELER,,

Kredi Kooperatifleri Memurlarıyla Konuşma No: 6

Karınca Postası
Karınca,

Nisan 1944, Sayı: 88, S. 2-5.

MEMUR YETİŞTİRİLMESİ MESELESİ

Dr. Yusuf Saim ATASAGUN

Kredi Kooperatiflerinin en mühim dertlerinden biride aranılan vasıfları haiz liyakatli ve kabiliyetli memur bulmaktır. Birçok kooperatiflerimizde işler düzgün yürütülmüyor. Bunun en mühim sebebi memursuzluktur. Bu da iki istikamette tedbir alınmasını icap ettiriyor Biri, mevcut memurların mesleki bilgilerini artırmak, diğeri de teşkilâta yeni elemanlar kazandırmaktır. Kooperatif memurlarının mesleki bilgilerini artırmak hususunda T. C. Ziraat Bankası Umum Müdürlüğünce 1942'den beri alınmakta olan tedbirler, bütün kredi kooperatiflerinin malumudur ve geçen konuşmalarımın birinde "meslek mektebi" mevzuu anlatılmıştır. Bu konuşmamda birçok kooperatiflerce henüz malum olmayan ikinci tedbirden, teşkilâtımıza yeni eleman kazandırmak işinden bahsedeceğim.

1942'den beri kooperatiflerimizin bünyesinde yer alan "stajyer" tabiri ve hareketi vardır. Stajyer nedir? -Niçin ve nasıl alınmaktadır? Kooperatiflere faydaları ne olabilecektir?

Kooperatiflerin memur kadrolarının noksanlarını tamamlamak bahis mevzu olunca yetişmiş eleman temini mümkün olmamaktadır.

İyi bir muhasip ve iyi bir müdür kolaylıkla yetişemiyor. Senelerce iş içinde yoğrulmağa ihtiyaç vardır. Fakat iş de memurun yetişmesini bekler mi? Yeni kooperatifler kurulması icap ediyor, yetişmiş müdür ve muhasip bulunmadığından kurmada acele edilmemesi tavsiye olunuyor. Ortak sayısı bini ve bağlı köylerini sayısı yirmiyi aşmış kooperatiflerin ikiye ayrılması isteniyor, fakat karşımıza yine müdür veya muhasip meselesi çıkıyor ve lüzumlu bir tedbiri yine geri bırakmak mecburiyeti hâsıl oluyor. Eğer kooperatif kadrolarında normal ihtiyaçtan fazla memur mevcut olsa bunları derhal yeni vazifelerde kullanmak mümkün olacağından yeni kurmalar ve ayırmalar çok kolaylaşmış olur. Yeni kurulan bir kooperatifi de tamamen acemi bir eleman çalıştırmak çok mahzurludur.

Kooperatifin ne olduğunu ve nasıl çalışacağını hiç bilmeyen bir kimseyi, mektep bilgisi ne olursa

olsun, yeni kurulan bir kooperatifte çalıştırmak katiyen doğru değildir. Yeni kurulan bir kooperatifte mutlaka bilgili ve tecrübeli bir kooperatifçiye ihtiyaç vardır. Çünkü muhit kooperatife yabancısıdır.

Ortaklar kooperatife yabancısıdır. Eğer memurda kooperatife yabancı ise yeni kuruluşun büyümesi çok zorlaşır ve daha ilk adımlar hatalı atılır. İşte bu görüşle hareket olunarak yeni kurulan kooperatiflerde mutlaka eski kooperatifçilerin vazife almalarına dikkat edilmektedir. Bunun için de elde yetişmiş ihtiyat memur bulundurulması zarureti vardır.

Faaliyette bulunan kooperatiflerin birçoklarında gelirler, kendi memurlarının aylıklarını ödemeğe ve diğer masrafları karşılama kifayet edecek miktarda değildir. Kooperatiflerin büyük bir ekseriyeti bilançolarını zararlar kapatmaktadır. Bu vaziyet karşısında kooperatiflerin kendi bütçeleriyle ihtiyat elemanlar yetiştirmelerine de imkân yoktur. O halde ne yapmalı?

Umum müdürlük buna da bir çare bulmuştur. 1942 yılında ana mukavelenemenin 34'üncü maddesinin değiştirilmesiyle husule gelen imkândan bu maksatla da faydalanmak düşünülmüştür.

Şöyle ki, 64'üncü maddeye göre, kooperatiflerin yıl sonlarında elde edecekleri safi kârlardan yüzde yirmisi müşterek yardım tahsisatına ayrılmaktadır. Bu tahsisatın hangi maksatlarla kullanılacağını belli eden talimatnameye göre de bu tahsisattan her sene lüzumlu miktar kooperatiflere yeni eleman kazandırmak maksadıyla harcanabilecektir.

1942 yılında on bin ve 1943 yılında da on bin lira bu maksatlara tahsis olunmuştur. 1944 yılı için de sekiz bin lira ayrılmıştır. Bu suretle kooperatiflere yük olmadan yeni memur almak ve yetiştirmek mümkün olabilmektedir. Bu tahsisattan aylıkların ödenmesi, Ziraat Bankasında açılan hesaba mal etme suretiyle olmaktadır.

1942 ve 1943 yıllarındaki yirmi bin liralık tahsisattan 16.665 lirası sarf edilmiş ve 75 stajyer alınmıştır. Bunlardan 31'i deneme yetiştirme müddetleri kâfi görüldükten sonra daimi kadroya geçirilmiş, 8'i 1944 yılına devir olunmuştur. 36'sı muhtelif sebeplerle kısa bir müddet sonra vazifeden ayrılmıştır. Bundan başka kooperatifleri çok olan on yedi bölgede memur ihtiyaçlarını karşılamak üzere kooperatiflerin kendi aralarında yardımlaşmaları esas kabul edilmiş ve bu bölgelerdeki her kooperatifin 1943 bütçelerine ayda beşer lira müşterek stajyer tahsisatı konulmuştur. Bu suretle on yedi bölgede 1943 yılında on bir bin lira toplanmış ve kooperatiflerin kendi yardımlarıyla da yıl içinde birçok stajyer alınması ve yetiştirilmesi temin edilmiştir.

1943 yılında alman bu tedbir sayesinde bu bölgelerde 50 stajyer memur alınmış ve yıl içinde bunlardan 33'ü daimi kadroya geçirilmiş, 16'sı muhtelif sebeplerle kısa bir müddet sonra ayrılmış ve 11'i de 1944 yılına devrolunmuştur. Aynı tedbire 1944 yılında da devam olunmuştur.

Bu anlattığım iki kaynaktan faydalanmak suretiyle iki yıl içinde ceman 125 yeni memur alınmış ve bunlardan 74 tanesi daimi kadrolara geçirilmek suretiyle kooperatiflere kazandırılmıştır. Halen geçen seneden devreden 19 stajyerle birlikte her iki kaynaktan ücretleri verilmekte olan 40'a yakın stajyer vardır. Senenin daha dördüncü ayındayız. Bunların sayısını sene sonuna katlar iki misline çıkarmağı ve bu senede hiç olmazsa kooperatiflerimize 40 - 50 memur kazandırmayı göz önünde tutuyoruz.

Bu tedbirleri arkadaşlarımın iyi karşılayacaklarına ve üç seneden beri elde olunan neticeleri de az görmeyeceklerine eminim. Kredi Kooperatiflerine son üç yıl içinde (1942 - 1944) 110 - 120 memur kazandırmak hepimizi sevindirecek müspet bir iştir. Kredi Kooperatiflerimiz bu yeni arkadaşların çalışmalarıyla ileri hamleler yapabilecek kuvvet kazanmaktadır.

Şimdi de alınacak stajyerlerde ne gibi vasıfların arandığını anlatayım. Stajyer öğrenme ve denemeye tabi tutulan memur namzedi demektir. Hakiki bir memur olabilmek için muayyen bir yetiştirme ve deneme müddetinin geçmesi aranmaktadır.

Doğrudan doğruya memur yapmayıp stajyerler, ismi altında bir kaç ay çalıştırmanın bir kaç sebebi vardır. Evvela, alâkalının umumi vasıflarını, ahlâkını, kabiliyetini, kısaca işe yararlığını denemek lâzımdır. Saniyen, kooperatiflerin kadroları doğrudan doğruya memur almağa birçok hallerde müsait değildir. Nihayet kısa bir zamanda yetişmeyi sağlayacak tedbirlerin serbestçe alınabilmesi icap etmektedir. Stajyerler bir müddet sonra memur olabileceklerine göre, bir kooperatif memurunda bulunması lâzım gelen bütün vasıfları haiz olmaları esas şartlardandır.

Umum müdürlükçe stajyerlerde bulunması gereken vasıflar şu suretle tespit edilmiştir:

1 - Orta tahsilini ikmal etmiş olmak. Orta mektebi tamamlamağa imkân bulamamış olanlardan diğer vasıfları haiz görülenlerde alınabilmektedir.

2 - İlk askerliğini yapmış olmak. Devlet hizmetlerinde de memur olabilmek için ilk askerliğin yapılmış olması esastır. İlk askerlik müddeti son senelerde uzatılmış olduğundan uzun bir müddet kooperatif işlerinden uzak kalacak bir kimseyi alıp yetiştirmekte bir fayda yoktur. 'Askerliğine iki üç sene olanlardan diğer vasıfları tamamen haiz görülenler üzerinde durulması ve vaziyetlerinin tetkiki mümkündür.

3 - Yaşı otuzdan fazla olmamak. Kooperatiflere yeni memur olacak kimselerin yaşlı olmaması lazımdır. Bunun için de stajyerlerin en çok otuz yaşında olmaları esas kabul edilmiştir.

4 - Mektepten yeni çıkmış olmayıp bir kaç yıl evvel mezun olmuş ve başka yerlerde çalışmış ve daha ileri bir tahsil arzusundan vazgeçmiş olmak.

Bu şartın ehemmiyeti vardır. Stajyerliği, bir kaç ay vakit geçirecek ve birazda maddi menfaat temin edecek bir iş olarak görmemek lazımdır. Bunun için isteklinin daha ileri bir tahsil hevesinde olmaması ve kooperatifçiliği meslek edinmesi aranmaktadır.

5 - Muhitine itimat ve emniyet telkin etmiş olmak. Kooperatif memurunun her şeyden evvel ahlaklı ve dürüst bir insan olması lazımdır. Bu karakter vasfı çok mühimdir.

6 - Köylülerle çalışmayı sevmek ve istemek. Zirai Kooperatifler şehirlerden ziyade köylerde ve köy kalkınmasında mühim vazifesi olan ekonomik teşkilattır. Bu bakımdan bir kooperatif memurunun köyde çalışmayı sevmesi lazımdır. Köyde çalışma zorla ve isteksiz olmaz, mutlaka bir ülküye dayanmalıdır.

Bu ülkü de köyde yaşayacağım ve köylüye hizmet edeceğim, köyün kalkınma sına yardım edeceğim kanaatleri ve görüşleridir.

7 - Bünyesi ve sağlık durumu köylerde çalışmaya müsait bulunmak. Her bünye köyde yaşayamaz. Köyleri tarlaları dolaşmak, yayan yürümek, Ata, Merkebe, Arabaya binmek lazımdır. Bu çalışmalar kuvvetli ve sağlam bir bünyeye mal olmağı icap ettirir. Bilhassa hastalıklı olanlar köylerde çalışamaz. Bu itibarla sağlamlık durumuna da ehemmiyet vermek lazımdır.

Stajyerlerin bilhassa kooperatifçiliği meslek itihaz edip bu teşkilâta devamlı surette çalışacak ve kalacak kimseler olması şartların en mühimidir. Kredi Kooperatiflerinde vazife alan bir kimse bu işe kendini vermeli ve bağlanmalıdır. Zirai kooperatifleri ilerisi çok geniş ve mensuplarına iyi istikballer verebilecek büyük milli bir teşkilattır. Bu itibarla, kooperatifçilik memleketini seven ve bilhassa kendi köyüne, nahiyesine veya kazasına hizmet etmek arzusunda ve emelinde olan gençlerimiz için hiç tereddüt gösterilmeden benimsenecek bir sahadır. Zira kooperatiflerimizin say ısı arttıkça ve bu teşkilâta çalışan bilgili memurların adedi de çoğaldıkça bu teşkilâtın milli ekonominin içindeki Yeri ve ehemmiyeti daha ziyade genişleyecektir. Stajyerlere verilen aylık ücretler kırk liradır. Bu miktar hiç şüphe yok ki, bugünkü ihtiyaçlara yetecek bir ölçüde değildir. Fakat staj müddetinin sonunda daimi kadroya memur olarak geçince yıl Ankara'da açılan kurslara

iştirak ettikten sonra aylık ücretin artacağı şüphesizdir. Kırk lira ilk bir kaç aya mahsus bir ücrettir.

Stajyerlik müddetinin en çok altı ay olması muvafık görülmüştür. Fakat bu müddeti doldurmadan evvel kooperatif işlerin kavrayanlar ve yalnız başlarına kooperatif işlerini çevirebilecek bir duruma ulaşanların altı aydan daha evvel daimi kadroya geçirilmeleri mümkündür. Daimi kadroya alınma O bölge kooperatiflerinde kadro münhaller olduğu takdirde oralara, yeni kooperatifleri kurulduğunda bu kooperatiflere, bunlar olmadığı takdirde de civar bölgelerde bulunan kooperatiflere tayin suretiyle yapılmaktadır.

Kooperatifçi arkadaşlarımdan ve kooperatifleri seven diğer bütün idarecilerimizden ki ricam var. Biri burada belirtmeğe çalıştığım vasıfları haiz olduklarına tam kanaat getirdikleri tanıdıklarının ve yakın arkadaşlarının kooperatiflerimize girmelerini teşvik etmek. Tecrübeli kooperatifçi arkadaşlarım, cimlerin faydalı ve hakikaten iyi bir memur olabileceklerini pek iyi takdir ederler. Hatır için ve kayırma düşüncesiyle hareket etmeyeceklerine de eminim. İyi bir kooperatif memuru olabileceğine tam bir kanaat getirdiniz, bildiklerinizi bağlı bulunduğunuz T. C. Ziraat Bankası müdürlerine tavsiye ediniz.

Mektep ve askerlik vesikalarını nüfus kâğıtlarını ve 6 X 9 boyunda iki fotoğraflarını birlikte götürünüz. Bir de stajyer olmak isteğinde olduklarına dair el yazılılarıyla bir dilekçe yazdırtınız. T. C. Ziraat Bankalarının hepsine bölgelerinde stajyer alınması hakkında salahiyet verilmiş değildir. Salahiyet verilen yerler şimdilik yirmiyi geçmiyor, fakat ihtiyaca göre daima artırılmaktadır. Bu itibarla belki bazı Bankalar sizlerin burada yazdığım şekilde yapacağınız müracaatlarınıza mevzudan haberdar olmadıklarından müspet cevap vermeyebilirler. Böyle bir cevap aldığınız zaman bu yazıdan bahsederek dilekçenin vesikalar ve resimlerle birlikte Umum Müdürlüğe gönderilmesini ve sorulmasını rica ediniz. İkinci ricam da şudur:

Tecrübeli ve bilgili memur olmak itibarıyla yanlarınıza yetiştirilmek üzere stajyer memurlar verilmektedir ve bundan sonrada verilecektir. Bu stajyer arkadaşlara karşı hiç bir bilginizi ve tecrübenizi kat'iyen esirgmeden onlara anlatınız ve öğretiniz. Jurnal kasanın nasıl tutulacağından başlayarak kooperatifin bütün muamelelerini teker teker öğretiniz. Kanun ve ana mukavelenamemizin esaslarına yorulmadan anlatınız.

Stajyer arkadaşın yanınızda geçireceği her gün ve hatta her saat mutlaka faydalı bir şekilde geçmelidir. Boş yere vakit geçirtmeyiniz. Öğrenmesiyle çalışmasıyla daima alakalı olunuz. Stajyer arkadaşlar hiç bir zaman sizlere rakip olacak ve sizin işinizi elinizden alacak değildirler. Böyle bir düşünceye sahip olarak onlara karşı kat'iyen kıskanç ve esirgeyici davranmayınız. Memleketimizde kredi kooperatiflerine o kadar ihtiyaç vardır ki, her sene yüzlerce stajyer yetiştirilmesi lazımdır. Her arkadaş birbirinin rakibi değil memleketin ihtiyaçlarını karşılamak sahasında ayrı ayrı vazifeler sahibidir.

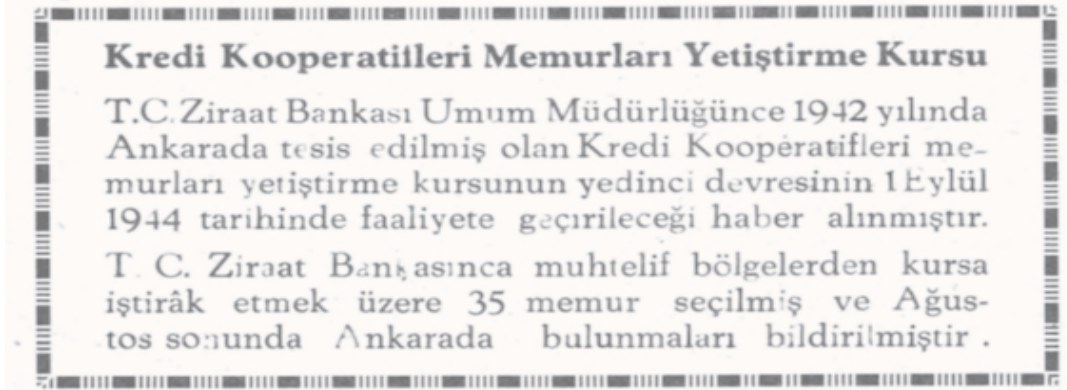
Biraz da bu sat ırlarımı okuyacak olan stajyer arkadaşlarımla konuşayım. Kooperatif memuru olmak ve bu sahada memlekete hizmet etmek emeliyle aramıza karışmanızdan hepimiz sevinç duyuyor' ve sizleri sevgi ile selamlıyoruz. Birçoklarınız geçen sene Ankara'daki kurslara iştirak etti.

Bu kurslarda üçer ay stajyer arkadaşlarla yakından tanıştık ve onlara mesleki bilgiler öğretmeğe çalıştık. Bütün kurs hocaları stajyer arkadaşlardan çok memnun kaldılar. 1942 ve 1943 senelerinde aramıza katılan stajyer arkadaşların hemen hepsi tek başlarına bugün birer kooperatif idare ediyorlar ve artık eskidiler. Eylülde açılmak mektebimizin yedinci devresine ve uç ay sonrada sekizinci devresine iştirak etmek için bekleyenler çoğalmıştır.

1944 yılında stajyer olarak çalışmağa başlayan arkadaşlar 1945 de açılacak dokuzuncu ve onuncu devrelere iştirak ettirilecektir. Stajyer olarak vazife kabul etmeğe başladığı ilk gününden itibaren

aklınızdan şunları çıkarmayın: İyi bir kooperatifçi olacağım. Çalıştığım kooperatifi bölgenin en iyi kooperatifi yapacağım.

Benden evvel kooperatiflerde vazife alarak yetişmiş ve tecrübe sahibi olmuş eski meslek arkadaşlarıma saygı göstereceğim. Bu arkadaşların bilgilerinden faydalanacağım. Bana gösterilenlere ve öğretilenlere dikkat edeceğim. Bir saatimi dahi boş geçirmeyerek kooperatif işleriyle ve okumakla meşgul olacağım. Yalan söylemeyeceğim ve her hareketimde daima dürüst olacağım. Yanlışlarımı ve kusurlarımı samimi bir şekilde bana söyleyenlere teşekkür edeceğim. Daha birçok şeyler sayabilirim. Fakat şimdilik bunlar yeter. Diğerlerini de kurslara gelince konuşuruz.

Kooperatif Postası
Karıncı,

Temmuz 1944, Sayı: 91, S. 1.

DOSTUMUZ

**DR. CEVDET SAVRAN'I
KAYBETTİK**

Dr. H. Fikret KANAD

Dr. Cevdet Savran'ın ölüm haberini aldığım gün son derece üzüldüm. Günlerce kulaklarıma ve gözlerime inanamayarak hislerinin galat tesirleri altında kaldığına hükmederek sendeledim durum.

Ölümünden bir iki hafta evvel yüz yaşını doldurmanın sırları üzerinde şakalaşırken onun birden bire ailesini, dostlarını ve daima faydalı olmağa çalıştığı vatanını ebediyen terk etmesi bana tabiatın sert ve haşin bir şaman gibi tesir yaptı.

Memleket Dr. Cevdet Savran'la temiz ve mükemmel bir vatandaşı, ailesi sadık ve dürüst bir reisini ve dostları da ahlaklı ve sağlam karakterli bir şahsiyetini kaybetmiştir. Doktoru bir çeyrek asırdan beri tanırım. Bu uzun zaman içinde türlü arızalarla ve mücadelelerle geçen hayatında bir gün bile karakterinin sarsıldığına şahit olmadım. Onunla her türlü yolculuğa çıkılabilir, iyi ve fena günlerde ona inanılabilirdi. Çünkü yıldızlar gibi, onun hayatta yürüdüğü yol belli idi ve hiç bir şey onu bu doğru yoldan ayıramazdı. Cevdet Savran, çekingendi. Çünkü lüzumsuz girginliklerle başkasını rahatsız etmekten korkardı. Vazifesinde titiz, çalışkan ve verimli idi. Dr. Cevdet Savran'ın hayat

lügatinde “dalga geçmek” kelimesi yoktu. Hangi işi üzerine alırsa büyük bir titizlikle onun üzerinde durur ve mutlaka işinde muvaffak olurdu.

1927 yılında Gazi Terbiye Enstitüsünde psikoloji öğretmenliği vazifesini yaparken gençlere ne derece faydalı olduğunu çok yakından bilirim. Onunla münakaşalarımız daima çocuklara alabildiğine faydalı olmak imkânları üzerinde toplanırdı.

Ziraat Bankası İdare Meclisi reisi iken Gazi Terbiye Enstitüsündeki vazifesinden ayrılması vicdanlı olmasından, karakterinin yarım iş yapmağa müsaade etmemesindendi. Bütün ısrarlarına rağmen psikoloji kürsüsünü terk etmesi, iki mühim vazifeyi aynı dikkat ve itina ile yapmağa imkânı olmadığına kani bulunmasındandı.

Dr. Cevdet Savran Ziraat esası İdare Meclisinde çalışırken vazifesi dolayısıyla ile önce Zirai Kredi Kooperatiflerine karşı göstermiş ve bu alâka onu yavaş yavaş ilmi Kooperatifçiliğe sürüklemiştir. Sırf bu merak ve alaka yüzündendir ki, Dr. Cevdet Savran on yıldan beri Ankara’da kurulmuş bulunan - Türk Kooperatifçilik Cemiyetinde aza veya reis olarak çalışmıştır. Türk Kooperatifçilik Cemiyetinin en verimli zamanlarının Cevdet’in reislik zamanına rastlaması bir tesadüf eseri değildir. Çünkü o reis sıfatıyla vazifesini titizlikle yaparken daha verimli olmak ve ilerlemek prensibine sadık kalmıştır.

Bundan bir iki yıl önce büyük bir durgunluk devresine giren ve hatta inhilal tehlikesi geçiren Kooperatifçilik Cemiyetinin tekrar canlanması yine Doktorun reisliğe seçilmesiyle mümkün olmuştur. Cemiyetin çıkardığı Karınca dergisindeki yazılarıyla Kooperatif eseri Cevdet Savran’ın, kooperatifçiliğin Türkiye’nin refahında ve iktisadi kalkınmasında hususi ve önemli bir rol oynayacağına inanmasındandır. Beni şahsen kooperatifçilik işleriyle ilgilendiren münhasıran Dr. Cevdet olmuştur.

Milliyet ideali kitabımı tenkit ederken üzerinde durduğu başlıca nokta, kooperatifçiliğin ve iktisadi problemlerin kitapta bahis mevzuu olmamasıdır. Çünkü Cevdet Savran, Kooperatifçiliğin, aynı zamanda, memlekette müfrit ve mübalağalı cereyanları önleyen en emin bir vasıta olduğuna haklı olarak inananlardan biridir.

Dr. Cevdet Savran’ın en olgun bir zamanında aramızdan ebediyen ayrılması çok hazin bir şeydir. Fakat biz insan ve dost olarak ve bilhassa kooperatifçi alarak onu daima aramızda yaşatmaktan zevk duyacak ve onu hiçbir zaman unutmayacağız.

Kooperatif Postası

Karınca,

Temmuz 1944, Sayı: 91, S. 2-3.

DR. CEVDET SAVRAN VE KOOPERATİFÇİLİĞİ

Yazan: Prof. Dr. Muhlis Ete

Altruist bir İnsan olan Dr. Cevdet Savran’ın Kooperatifçiliğe temayülü 1927 senesinde Ziraat Bankasına İdare Meclisi azalığına intisabıyla başlar. Cevdet Savran, Zirai Kredi Kooperatiflerini Temsil eden aza sıfatıyla Banka İdare Meclisinde vazife almıştır. Çok zaman geçmeden Dr. Cevdet Nasuhi Savran bu yeni mesleğin önemini takdir etmiş ve bilhassa kooperatif mevzuu üzerine tetkiklere başlamıştır.

1928 yılında eski Umum Müdür Şükrü Ataman ve Umumi kâtip Suphi Taner’le birlikte Balkan

memleketlerine, Almanya ve Fransa'ya yapılan bir kooperatif tetkik seyahati Cevdet Savran'ın Kooperatifçilik tatbikatı hakkında görüşlerinin genişlemesine fırsat verdi. Bu gezinin doktor ve arkadaşlarına 1470 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanununun hazırlanmasında faydası dokundu.

Dr. Cevdet Sevransın gerek İdare Meclisi Reisliğinde gerek azalığında daima kooperatiflerin hamisi ve müdafii olarak temayüz etmiştir. Kooperatifler lehine alınan her tedbirde muhakkak surette dahil vardı. Ziraat Bankasını aynı zamanda bir kooperatif bankası olarak telakki etmekten biran fariğ kalmadı. İdare Meclisince tasvip edilecek olan her hangi bir klasman mevzuunda Kooperatiflerin ihmal edilmemesi hususuna dikkat ederdi. Kooperatif işlerinde İdare Meclisinin tabii raportörü sayılırdı.

Tarım Kredi Kooperatiflerinin köy Bankası haline getirilmesi fikri

Dr. Cevdet Savran, Tarım Kredi Kooperatiflerinin, köylünün bütün mali muamelelerini göreceğ birer köy bankası haline getirilmesi fikrini ileri sürenlerdendi. Birçok arkadaşlarımız gibi o da Tarım Kredi Kooperatiflerinin, Tarım Satış Kooperatifleriyle birleştirilmesini istiyordu. "Karınca" ve "Ulusun," ekonomi sayfalarında yazdığı yazılarda Kooperatiflerin mevduat kabul etmelerine taraftar bulunuyordu. Yine bu dergi ve gazetede yazdığı son yazılarında bizdeki kooperatif Umumi Heyetlerinden bahsediyor bunların daha canlı olmaları için nelerin yapılması icap ettiğini anlatıyordu.

(Ulusun Ekonomi sayfasında, Kooperatifçilik Çalışmaları adlı son yazısının tarihi 20.4.1944

Dr. Cevdet Savran'ın Hocalığı:

Dr. Cevdet Savran'ın Kooperatif, İktisat ve Kooperatif nazariyatıyla uğraşmasını teşvik eden bir amil de onun Ziraat bankasında verdiği kooperatifçilik dersleri olmuştur. Yüksek tahsil görmüş ve Doktor payesine ulaşmış, Darülfünunda hocalık etmiş bir ilim adamı olmak haysiyetiyle İçtimaiyat ile İktisat ilimlerinin paylaştığı Kooperatifçiliğin nazariyatını öğrenmekte güçlük çekmedi. Birkaç defa işlediği ders notlarını 1929 senesinde Kooperatifçilik, Bitirenler ve Yetirenler davası adında 300 sayfalık bir kitap halinde bastırıldı Eserinin bir hususiyeti de bu sahada öz Türkçe terimleri kullanmış olmasıdır. Bu kitap 1b3anımızda yeni harflerle Kooperatifçiliğe dair yazılmış ilk kitaplardan biridir.

Diğer Neşriyatı:

Dr. Cevdet Savran, bundan sonra Kooperatif mevzuuna dair muhtelif yazılar kaleme almış, Konferanslar vermiştir; Bunlardan en güzellerini 1932 tarihinde neşrettiği Kooperatifçilik, Sosyalistlik, Devletçilik mevzularını ihtiva eden kitabında görmekteyiz, Cevdet Savran'ın 1929'da çıkardığı diğer bir kitabı Bir Rapor Üç Konferans adını taşımaktadır.

Türkçe Kooperatifçiliğe dair intişar eden her kitapta Cevdet Nasuhi Savran'ın eserleri mehzaz olarak gösterilmektedir. Türk Kooperatifçilik Cemiyetinin çıkardığı Karınca ve Kooperatifçilik mecmuasında merhum Cevdet'in sık sık yazılarına tesadüf edilmekte idi.

Dr. Cevdet Savran'ın Cemiyetçiliği

1930 senesinde merkezini Ankara'ya nakleden "Türk Kooperatifçilik Cemiyeti", Dr. Cevdet'in şahsında en faal bir uzvunu kazanmış oluyordu. Deruhte ettiği her işi benimseyen doktor herkesten ziyade müdavim herkesten ziyade çalışan bir üye olmuştu. Türk Kooperatifçilik Cemiyetinin, Türk Kooperatifçiliğinin öncülüğünü yapabileceğine, Cemiyete intisap ettiği ilk gününden son gününe kadar inanıyordu.

1940 senesinde gayri faal bir hale gelmiş olan bu Cemiyeti diriltten o idi. Türk Kooperatifçilik Cemiyeti ile Türk İktisat Cemiyetini birleştirmek isteyen biz arkadaşlarına karşı Kooperatifçiliğimiz bu memlekette müstakil bir hüviyet taşıyacak kadar kuvvetli olmalıdır, bu naciz kudretimle Kooperatifçilikle meşgul olan arkadaşlarıma yardım edeceğim, size kooperatif sahasında neşriyat vesair şekilde faaliyette bulunmanıza muktazi parayı bulacağım, davamızı birlikte gerçekleştirmeğe çalışacağız, yılmamalıyız arkadaşlar derdi.

Ölümünden bir kaç hafta evvel "Karınca" dergisini ihya ettik, şimdi Üç Aylık kooperatifçilik Mecmuası'na sıra geldi, bu yıl muhakkak bir nüsha çıkaracağız. Kooperatifçiliğe dair kitaplar da bastıracağız, umumi heyete daha iyi eserlerle çıkacağız, demişti.

Cemiyetçiliği o kadar ileri idi ki, senelerden beri çok güçlkle toplanabilen Türk Kooperatifçilik Cemiyetinin son kongrelerini 25.Mart.1944 tarihli Umumi Heyet toplantısına her azayı tekrar tekrar davet etmek suretiyle getirmeğe muvaffak olmuş ve arkadaşlarına "görüyorsunuz ya, istenirse nasıl adam toplanır, dava nasıl canlandırılır demişti.

Dr. Cevdet Savran'ın son faaliyetlerinden biri de Türk Dil Kurumunun, İktisat Cemiyeti ile birlikte tespit ettiği, Türk İktisat terimleri üzerinde teşkil edilen komisyonlardaki çalışmaları idi.

İşletme İktisadi kolunda, Bankacılık ve (kooperatifçilik Kolunda çok yardımları oluyordu. Devam eden çalışmalarına da ismini her vesile ile yad ediyoruz. Reisi bulunduğu Türk Kooperatifçilik Cemiyeti ile azası bulunduğu Türk İktisat Cemiyeti, tabii üyesi bulunduğu Türk Dil Kurumu, Kooperasyoncu ve Cemiyetçi Dr. Cevdet Savran'ı daima anacaklar ve onu, manen aralarında göreceklerdir.

Merhumun iştirak ettiği son toplantılar:

- Ziraat Bankası İdare Meclisi 26.5.1944 tarihli toplantısını Cevdet Savran'ın reis vekilliğinde yaptı. Bu onun çok sevdiği on sekiz seneden beri mensup olduğu İdare Meclisindeki son bulunu şu idi. Kooperatifçilik Cemiyetinin reisi sıfatı ile iştirak ettiği ve heyecan kattığı son kongre 26 Mart 1944 tarihinde toplanmıştı.

-Kooperatifçiliğe dair Ulusta yazdığı son yazısının tarihi 20.4.1944'dür.

Dr. Cevdet Savran'ın Karınca Dergisinde Neşrolunan Yazıları

1. Kooperatif Nedir? 2. Kooperatif Ahlâkı, Mersin Kooperatifçileri arasında, 3. Dört Kooperatif Ziyaret, 7. Kooperatif Bekleyen köyler, Sanayi programı bir Müstahsiller programı doğuruyor, 8. Kooperatifçilikte Genel Durumumuz, 9. Kooperatif Alış Verişçiyi de Yetişkinleştirir, 11-12. Kooperatifte Geri Verme, 77-78. Kooperatif Anlayışımız, 82-83 Hak İstemeyi bilen Vatandaş, 85-86. Tarım kredi Kooperatiflerinden köy bankalarına Doğru Kooperatif Ortağının Alakası Kooperatifin Muvaffakiyetinde Temel Taşıdır.

Doktor Cevdet Savran'ın ölümünü müteakip Vatan gazetesinde Alâettin Cemil Topçubaşı, "Yedigün" mecmuasında İbrahim Alâettin Gövsa, "Yeni Adam" dergisinde Suphi Nuri İleri merhumun meziyetlerinden bahsetmişlerdir.

Merhumun eşi Bayan Nezahat Savran'a, kız kardeşi Bayan Hayriye'ye, oğlu Fahir Savran'a başsağlığı ve uzun ömürler dileriz.

**Dr. CEVDET NASUHI
SAVRAN****Dr. Yusuf Saim ATASAGUN**

Türk Kooperatifçilik Cemiyetinin değerli reisi Cevdet Nasuhi Savran'ı hiç beklemediğimiz bir anda kaybettik. Ölümünden bir kaç gün evvele kadar Kooperatifçilik mevzuları üzerinde çalışmalarına devam eden merhum, memleketimizde son on beş yıl zarfında Kooperatifçilik sahasında hakikaten faydalı olmuş değerli bir arkadaşımız ve birçoklarımızın hocası idi.

Cevdet Nasuhi Savran, 1888'de Muğla'da Yüksek Kum'da doğmuştur. Babası Hacı Halil Efendi, sevilen ve sayılan bir tüccardı. Çocukluğu Muğla'da geçmiştir. İzmir idadisini bitirmiş, İstanbul'da Tıbbiyeye girmiş iki sene orada okuduktan sonra İsviçre'de Cenevre Tıp Fakültesine giderek tahsiline orada devam etmiştir. 1912'de Balkan harbinin başlaması üzerine memleketine dönerek Darülfünun Hastanesinde harbin sonuna kadar çalışmıştır. Bundan sonra tekrar Cenevre'ye giderek yarıda bırakmış olduğu tıp tahsilini tamamlamıştır. O sıralar babası para gönderememiş ve Cevdet Savran orada Türk ailelerinin çocuklarına Türkçe ders vermek suretiyle hayatını kazanmıştır. Bu şekilde 1916'da Tıp Fakültesini bitirmiş ve doktor olarak İstanbul'a dönmüştür. Memlekette ilk vazifesi Şişli Fransız Hastanesinde Prof. Dr. Mazhar Osman'ın yanında asistanlıkla başlar. Bu arada İstanbul Darülfünununda Psikoloji hocalığı da yapmıştır. Darülfünun tarafından 1918'de Münih'te Felsefe Fakültesine Psikoloji doktorasını yapmak üzere gönderilmiştir. Cevdet Nasuhi Savran 1918'de evlenmiş ve 1919'da bir oğlu dünyaya gelmiştir.

Fahir Savran 1943'de hukuk fakültesini bitirmiştir. Mütareke yıllarının sıkıntılı zamanlarında bulunduğu Münih'te doktorasını bitirmeden 1921 senesinde memlekete dönmüş ve bir iki sene serbest olarak çalışmıştır.

Cevdet Savran, 1923'de doktorluk sahasındaki serbest çalışmalarını bırakarak Çanakkale civarında Ezine'de kayınpederinin çiftliğine yerleşmiş ve ziraatla meşgul olmağa başlamıştır.

1927 yılında Çanakkale'den Ankara'ya gelerek orta muallim mektebinde Psikoloji hocalığına tayin edilmiş ve Ankara'ya yerleşmiştir. Aynı yıl zarfında Ziraat Bankasının idare meclisi azalığına seçilmiştir. Bu tarihten ölümüne kadar on yedi sene devamlı surette Ziraat Bankasının İdare Meclisi azası olarak çalışmıştır. Bir aralık ve 1929-1930 yıllarında İdare Meclisi Reisiği vazifesini de görmüştür. Bu sırada orta mektepteki Psikoloji hocalığından ayrılmıştır. Bankadaki azalığa 1937 yılından beri 3202 sayılı kanunun 30'uncu maddesi mucibince Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından seçilmiştir.

Cevdet Nasuhi Savran'ın kooperatifçilik sahasındaki çalışmaları Ziraat Bankasında İdare Meclisi azası olduktan sonra başlar. Ezine'de 1923-1927 yılları zarfındaki ziraatçılık hayatı da Kooperatifçilik görüşünün doğmasına ve gelişmesine yardım etmiştir.

Cevdet Savran, memleket içindeki çeşitli kooperatif faaliyetlerini tanımak ve tespit etmek maksadıyla Ziraat Bankası teşkilatının yardımıyla 1928 yılında bir anket tertip etmiş ve bu anket cevaplarından ve yabancı eserlerden faydalanarak 1929 yılında ilk eserin hazırlamıştır.

“Kooperatif, yetirenler ve bitirenler davası” adlı kitap Cumhuriyet yıllarında yurdun kalkınması çalışmalarında ele alınan kooperatifçilik davası üzerinde neşrolunan ilk ciddi eserlerdendir.

Bütün Kooperatifçilerin tanıdığı bu eserinde Cevdet Savran yabancı memleketlerde ve bizde kooperatifçiliğin çeşitli mevzularını incelemiş ve bu teşkilatı öğrenmek isteyenlere hakikaten faydalı bir kitap vermişti. Türk Kooperatifçilik kütüphanesinde Cevdet Savran’ın bu kitabı her zaman değerini muhafaza edecektir.

Cevdet Savran, kooperatifçilik mevzularında müteaddit konferanslar vermiş ve bundan başka diğer ekonomik meselelere kar da alaka göstermiştir. Konferanslarını muhtelif yazılarını “Bir Rapor Üç Konferans” ve “9 Yazı 1935” adlarını taşıyan iki kitapta bir araya toplamıştır.

Cevdet Savran, Ziraat Bankasının 1926-194 yıllarında açtığı Bankacılık kurşunda kooperatifçilik derslerini, 1942-1943 yıllarında açılan kooperatif memurları yetiştirme kursların da iktisat derslerini vermiştir. Ziraat Bankasının 1944 yılında yeniden faaliyete geçirdiği Bankacılık kursunda ölümünden birkaç gün evveline kadar iktisat dersini vermekte idi.

Son yıllarda yeniden hızlandırdığı kooperatifçilik sahasındaki çalışmalarını ve notlarını pratik kooperatifçilik adile bir kitap halinde neşretmeği düşünüyordu. Cevdet Savran Türk Kooperatifçilik Cemiyetinde çalışmağa başladığı tarihten itibaren Karıncaya birçok faydalı makaleler yazmıştır. “Ruh Bilgisi” hakkında biri nazara ve diğeri tecrübevi olmak üzere iki ciltlik bir etüt hazırlamış fakat neşretmemiştir. Cevdet Savran, lisan mevzularıyla de meşgul olmuş ve dilimizde öz Türkçe kelimelerin kullanılması hususunda büyük bir ilgi ve titizlik göstermiştir.

Dr. Cevdet Savran’ı ilk defa 1934 yılında tanıdım. Merhum o zaman benden, Türk Kooperatifçilik Cemiyeti İdare Heyetinde vazife almamı istemişti, 1937 yılında Ziraat Bankasında vazife aldıktan sonra İdare Meclisi azası bulunan Cevdet Nasuhi Savran’la temaslarını artmıştı. Memleketimizde her sahada kooperatiflerin çoğalmasını istemekte ve kooperatifçiliğin bizdeki istikbaline derin bir inanış ve güvenle bakmakta idi. Cevdet Savran’ın hayatını ve eserlerini tetkik ederken akla gelen bir sual vardır.

Tıp tahsil ettiği ve ruhiyat üzerinde çalıştığı halde neden birdenbire kooperatifçilik sahasına geçmiştir? Böyle değişme birçok idealist adamlarda görülür. Ziraat Bankasında İdare Meclisi azası olduktan sonra Bankanın orta Avrupa memleketlerine Zirai Kredi tetkikleri yapmak üzere gönderdiği heyete iştirak eden Cevdet Savran dolaştığı yabancı memleketlerde kooperatif teşkilâtını da yakından tanımak fırsatını bulmuş ve bu tanıyış onun kooperatifçilik sahasındaki çalışmalarına kuvvet vermiştir. Ruhiyat ile meşgul olması da kooperatifçilik sahasında verimli çalışmasına çok yardım etmiştir.

Çok değerli bir kooperatifçi olan Cevdet Savran, ciddi, temiz, hak yemeyen ve mütevazı bir insandı. Daima memlekete hizmet etmeği ve yurda faydalı olmayı düşünmüştür. Bilgisini başkalarına öğretmeği de çok severdi. Kurslarda ders vermek Banka ve kooperatif memurlarına bir şeyler öğretmek ona büyük bir zevk verirdi. Cevdet Savran, uzun seneler İdare Meclisinde çalıştığı Ziraat Bankasında değerli hizmetlerde bulunmuştur.

Cevdet Savran’ın 56 yaşında aramızdan ayrılması Banka ve kooperatifçiler için büyük bir ziyandır, Kendisinden daha çok faydalanabilir ve eserler bekleyebilirdik. On seneden beri kooperatifçilik mevzularında çok yakından temasta bulunduğum ve işlerimizde yakın alakasını gördüğüm Dr. Cevdet Nasuhi Savran’ın ani ölümü Ziraat Bankasındaki bütün arkadaşlarını ve kooperatifçileri büyük bir acı ile karşılaştırdı. Mukadderata karşı elimizden bir şey gelmiyor.

Arkadaşlarının ve kooperatifçilerin bu temiz ve idealist insanı her zaman saygı ile anacaklarına ve hatırasını yaşatacaklarına şüphe etmiyorum.

KOOPERATİF NEDİR?

Yazan: Dr. Cevdet Nasuhi SAVRAN

(Merhum Dr Cevdet Savran'ın "Kooperatif Nedir?" başlıklı yazısı dergimizin 1934 yılında çıkan ilk sayısında intişar etmiştir.

Bu nüshamızda hatırasını anarken bu yazısında okuyucularımıza tekrar sunuyoruz.)

Birçok insanların, kendi başlarına ve tek tek kaldıkları müddetçe başaramayacakları işleri, kendi serbest seçki ve istekleriyle, önceden belli edecekleri ve bir kâğıda yazarak altını imzalayacakları bir mukavele çevresinde, sürekli olarak ve el birliğiyle ondurmağa karar verdikleri ve ondurdukları zaman kooperatif derneği kurulmuş olur Kooperatif, iktisatça özünden dolayı, her hangi bayağı bir hayır cemiyeti değildir; ahlakça ve terbiyece ayrılığından ötürü de, bayağı bir ticaret ortaklığı değildir.

Kooperatif kendi yakın benzerlerine yardım etmek suretiyle kendi kendilerine yardım eden yurttaşların dertleşmesiyle vücuda gelen bir birlikte başarmadır. Kooperatif, onu varlayanların maddece zorlukların' gidermeye, iktisatça yetişkinleşmelerini artırmaya, onları hatta zengin etmeye yol açmak için kurulmuş derleşmelerdir. Fakat onu kuracakların ilk ve ana bağları; karşılıklı inanç, kendi kendine inanç, karşılıklı sevgi ve birleşik duygularına nevinden ahlakça ve terbiyece bağlardır. Kooperatif; onun verebileceği kadarına inananlar tarafından vücuda bir defa vücuda geldikten sonra, bu bağlar gittikçe daha ziyade sağlamlık ve kırılmazlık kazanır.

Büyük şehirlerde ev geçimi yönünden darlık çekenler, şehirlerde ve köylerde kazanç yönünden zorluk görenler; bir arada derleşerek ve karşılıklı yardımlaşarak kooperatif kurabilirler. Onlar, işlerini ve çalışmalarını birlikte başarmak yoluyla darlıktan ve zorluktan kurtulabilirler.

İnsanlar, yer, içer, giyer, kuşanır, sığınır ve barınır vesaire olmak bakımından bitirici yani müstehliklerdir. Bu sıfatlarıyla ve kendi geçinme darlıklarını gidermek maksadıyla kooperatif kurarlarsa ona "ev geçimi kooperatifi" yahut "bitirim kooperatifi" yani "istihlak kooperatifi" derler. Bitiricilerin kooperatifleri yani, "müstehliklerin kooperatifleri" diye sayılan ortaklıklar, hep bu çeşit kooperatiflerdir.

İnsanlar: kendilerinden başkalarının yeme, içme, giyinme, kuşanma, sığınma, barınma ve saire ihtiyaçlarını karşılamak için bir istihsal, yani bir "yetirim" yaptıkları zaman da müstahsil, yani yetiricidirler. Onlar bu yetirintilerini pazara çıkarıp satmaya mecburdurlar. Bu sıfatlarıyla ve kazanma işlerinin ilerletilmesi ve daha verimli, daha kazançlı bir hale getirilmesi için kooperatif kurarlarsa, ona da "kazanma kooperatifi" derler. "Müstahsillerin kooperatifleri yani "yetiricilerin kooperatifleri" diye çağırdığımız derleşmeler hep bu nevidendirler.

Kazanma kooperatifleri, ziraatçı, zanaatçı ve saire gibi yetiricilerin başlıca dört ayrı ihtiyaçlarını karşılamak üzere dört türlü olarak görülmektedirler.

1 - İşte kullanılan aletlerin, lüzumlu maddelerin ve Dairenin birlikte tedariklenmesi için bu yetiriciler tarafından varlaştırılan (satin alma kooperatifleri) ,yahut daha doğrusu (birlikte satın alma kooperatifleri) bu nevidendirler. Bağcıları birlikte kükürt, göz taşı ve saire satın almaları gibi.

2 - (İŞ) in kendisinde birleşik başarmaya girişmek için, yine yetiriciler tarafından varlaştırılan (yetirim kooperatifleri), sürüleri ve ağılları ayrı ayrı olan sütçülerin kendi sütlerinden, birlikte tereyağı, peynir ve saire yetirmek için açabilecekleri (süthane kooperatifi) gibi.

3 - Ayrı ayrı veya bir arada yetirilmiş mahsullerin birlikte satışı ve sürümü için yine yetiriciler tarafından kurulan "satış kooperatifleri" veya "sürüm kooperatifleri" Buğdaycılarının ayrı ayrı yetirilmiş buğdaylarını bir arada satmak için vücuda getirebilecekleri kooperatifler, bu türlü kooperatifler olacaklardır.

4 - Her hangi kolda çalışırlarsa çalışsınlar, ayırsız bütün yetiricilerin bir araya gelerek muhtaç oldukları krediyi (borç para tedariklenme) birlikte tedariklenmeleri için kurdukları kooperatifler, bu türlü kooperatiflerdir.

Zirai kredi kooperatifleri gibi, bu dört türlü kooperatiften üç evvelkisi yetiricileri daima meslek ayrılıklarına göre ayrı ayrı kooperatiflerde toplarlar. Mesela bağcılarının birlikte satın alma kooperatifinde buğdaycılarının, buğdaycılarının satış kooperatifinde bağcılarının işi yoktur. Hâlbuki kredi kooperatiflerine umumiyetle her nevi yetirici girebilmektedir. Yalnız şehirlerdeki zanaatçı yetiricilerle bütün küçük iş erbabını birleştiren kredi derleşmeleriyle, köylerdeki ziraatçı bütün yetiricileri birleştiren kredi derleşmeleri ayrı ayrı ihtiyaçları karşılayacakları için ayrı ayrı olmak zaruretindedirler.

Kooperatifin ne olduğunu öğrenirken orada görülen kaideleri de bellemek lazım görünmektedir. Bu kaideler, daha yüz yıla yakın bir zaman önce, İngiltere'de Manchester civarında Rochdale kasabasında bir takım dokuyucuların bir araya gelerek kurdukları bir "ev geçimi kooperatifi" için kabul ettikleri kaidelerden kaynak almaktadır.

O kaideler şunlardır:

1 - Geçer fiyatla satış

2 - Ortaklardan başkalarına satış

3 - Peşin para ile satış

4 - Her ortağa tek rey

5 - Karın ortaklara, sermayedeki hisseleri üzerinden değil de, satın aldıkları eşyaların değerleri üstünden dağıtılması, yani geri verme.

6 - Beher azanın en az ve en çok yazılabileceği sermaye hisselerinin tutarına, daha önceden bir sınır belli edilmesi.

7- Ortak hisselerinden hasıl olacak sermayeye belli bir nispette faiz verilmesi.

8 - Her azanın kooperatifle hiç olmazsa, en az her hangi bir miktarda alış veriş etmeye mecbur tutulması.

9 - Safi kârdan cemiyete yardımlaşmaya ve terbiyece dileklere sarf edilmek üzere bir miktar ayrılması.

10 - Siyasetçe ve edince tarafsızlık.

Bu kaideler, her memlekette ve her millet içinde ayrı şartlar ve ayrı iş nevilere göre şöyle veya böyle değiştirilmişlerdir. Fakat bunların en ehemmiyetlisi ve kooperatifin iş ve teknik ayırimliliği bakımından özü olan kaide, "geri verme" kaidesidir. Bu kaidelerin kooperatif nevilere göre

farklılıkları şöylece gözden geçirilebilir. Meselâ bitiricilere mahsus bir ev geçimi kooperatifinde karşı karşıya gelen “Kooperatif” ile “Ortakların sıfatları şöyledir: Kooperatif tedarikleyip satıcı ortaklar satın alıcıdır onun içindir ki, kaidelerde kooperatif bakımından hep sanştan bahsedilmektedir. Ve bu daima böyledir. Hâlbuki yetiricilere mahsus olacak olan kooperatiflerde vaziyet çeşitlidir. Mesela birlikte satın alma ve kredi kooperatiflerinde olduğu gibi umumiyetle birlikte tedariklenme işlerine mahsus kooperatiflerde mesele aynen bitiricilerin kooperatiflerinde olduğu gibidir. Hâlbuki birlikte sürüm işlerine mahsus kooperatiflerde vaziyet böyledir “Kooperatif” satın alıcı, kooperatif ortakları satıcı ve mal teslim edicidirler.

Bu şartlarda, kooperatif, mal teslim edici sıfatıyla gelen kooperatif ortaklarının mahsullerini her hangi belli bir fiyat üzerinden satın alır, bu mahsulleri uzakta veya yakında satar, elde ettiği kârdan masraflar ve diğer dağıtımlar çıkarıldıktan sonra kalanını mahsul sahibi ortaklara eskiden aldıkları fiyatlara ilave olarak dağıtır. Adet olarak “fiyat farkı denilen bu dağıtımın bir geri verme olmaktan ziyade bir ilave etme olduğu görülmektedir.

Biz, Türk kooperatifçileri memleketimizde uyanmakta olan kooperatif kımıldanışının tamamına alakalıyız. Fakat memleketin bu günkü ihtiyaçlarını göz önüne getirince, bizim alakamızı en ziyade kendi üzerlerine çeken kooperatif nevelerini, köy yetiricilerine mahsus olan kooperatifler olarak bakmaktayız.

Bizim ziraatçı yetiricilerimiz, şimdiye kadar altı yüzden fazla zirai kredi kooperatifi kurmuşlardır. Bunların dışında kalan yüze yakın çeşitli kooperatiflerin de çoğu zirai satış ve zirai alım kooperatifidirler. Kooperatifleşme için saha geniştir, Meselâ, Manisa’da bağcılarının, Giresun’da fındıkçıların birlikte satış kooperatiflerine, Isparta’da gülcülerin gül esansı çıkarma kooperatiflerine, bütün meyve mıntıklarında meyveleri reçel halinde işleyip sürmeye mahsus kooperatiflere, tütüncülerin ve buğdaycılarının birlikte satış teşekküllerine ihtiyaçları gün gibi aşikârdır. Bu arada ihtiyaç mahsulleri için de hususi mahiyette derleşmeler, ayrıca ehemmiyetlidir. Bu işle de hükümetimiz ciddi surette meşgul olmaktadır.

**Birinci Türk Kooperatifçilik Kongresi
Dolayısıyla Radyoda Yapılan Değerli Bir
Konuşma:**

Kooperatif Postası

Karınca,

Mart 1945, Sayı: 99, S. 7-9.

**TÜRKİYE’DE
KOOPERATİFÇİLİK
HAREKETLERİ**

Konuşan: **John SUTHERLAND M. A.**
(Glasgow Üniversitesi)

(Dünya Kooperatifçiliğinin yüzüncü yılı dolayısıyla topladığımız Birinci Türk Kooperatifçilik Kongresi” kooperatifçilik âleminde memnuniyetle karşılanan bir hareket olmuştur.

Kongrenin toplantısı sırasında tertip heyetince muhtelif lisanlarla radyomuzda yapılan yayınlardan başka Mr. Sutherland da 28.12.1944 tarihinde “Tho Go-oprative Movement in Turkey” Türkiye’de Kooperatifçilik Hareketleri adli bir konuşma yapmıştır. Radyomuzda İngilizce olarak yayınlanan bu değerli konuşmanın tercümesini okuyucularımıza sunarken memleketimiz kooperatifçiliğinin bütün dünyada tanınması hususunda İngiliz - Türk Kültür Heyetinin göstermiş ve göstermekte olduğu yüksek ilgiden dolayı teşekkürlerimizi sunarız.

Bu konuşmam Lancashire’de kâin Rochdale’den Ankara’ya uzaktan bir haykırıştır. Fakat bana

kalırsa Ankara'da son günlerde vuku bulan bir hâdise bu mesafenin sadece maddi olduğunu ve dünyanın her tarafındaki içtimai idealler arasında kati bağlar bulunduğunu göstermiştir.

Bu haftanın başında, daha kati olarak söylemek lâzım gelirse, pazartesi günü, Ankara'da toplanmış olan Türk Kooperatif Birlikleri ilk milli kongresi sona ermiş bulunmaktadır. Memleketin her tarafından dokuz yüzden fazla kooperatif ve müesseselerden gelen 220 mümessil Ankara Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nin ultra modern konferans salonunda toplanan bu kongreye iştirak etmiştir. Bu kongrede söz alanlar arasında üniversite profesörleri ve kooperatifçilik hareketinin yüksek idarecileri de vardı. Bunlar aralarında esasen mevcut işbirliğine ilâveten kooperatifçilik hakkındaki fikir ve mütalâalarını birbirlerine duyurmak üzere bir araya gelmişlerdir. Bu kongre Türk Kooperatifçilik Cemiyeti ile Türk İktisat Cemiyeti'nin müşterek teşebbüsü ile toplanmıştır.

Konuşmalar başlıca iki mevzu etrafında toplanmıştı:

(1) Türk kooperatiflerinin verimli çalışmasını sağlamak ve bu kooperatiflerin Türk ekonomisinde geniş bir rol oynamasını temin etmek,

(2) bu nokta Büyük Britanya'da oturanlar' çok yakından ilgilendirmiş olmalı, harp sonrası iktisadi durumunun doğuracak gayri tabii iktisadi şartları münakaşa edip bunlara çare bulmak. Bu her iki mevzu da kongrede söz alan Türk iktisat mütehassısları tarafından esaslı ve etraflı bir surette incelenmiştir. Ama bütün bunların Rochdale ile alâkası ne, diye sorabilirsiniz? Alâkası şudur:

İlk Türk Milli Kooperatifçilik Kongresinin İngiltere'de ve bazı bakımlardan Rochdale öncüleri adıyla dünyada ilk kooperatif şirketlerine kurulduğu tarihin yüzüncü yıl dönümüne tesadüf eden tarihte toplanmış olması İngiliz kooperatifçiliği için bir cemiledir. Büyük Britanya'daki zeki ve kavrayışlı kooperatif azalarına bu Lancashire Öncülerinin neler meydana getirdiklerini hatırlatmaya pek lüzum olmasa gerek. Rochdale'de ne kendilerinin ne de arkadaşlarının iktisadi durumları hiç de iyi olmayan küçük bir işçi grubu 1844 senesinde biriktirdikleri bir kaç İngiliz lirasını bir araya getirip gıda maddeleri ve diğer günlük ihtiyaçları için lüzumlu maddeleri toptan satın aldılar ve bunları satarak elde ettikleri kazancı aralarında paylaştılar. Bu suretle 1944 yılında İngiltere'de bugün tesisat ve malzemeye yatırılmış milyonlarca lirayı ve müstehlike satılan muazzam miktardaki malları temsil eden bir hareket başladı. Bu itibarla Türkiye'deki bu ilk Milli Kooperatifçilik Kongresi, büyük bir harekette ilk tehlikeli adımları atmış olan Lancashire çocuklarının şerefine toplanmıştır.

Büyük Britanya halkının çoğu Türkiye hakkında gazetelerde yazılan veya radyoda yayınlanan bilgiye sahiptirler. Türkiye'de son yirmi bir sene içinde husule gelen büyük gelişmenin uınunal hedefinin ne olduğu hemen herkesçe malum bulunmaktadır. Bununla beraber bu gelişmenin teferruatı pek o kadar bilinmemekte ve Türkiye'deki kooperatifçilik hareketi bu içtimai gelişmenin belki de en az bilinen tarafını teşkil etmektedir.

Türkiye'deki kooperatifçilik hareketleri henüz nispeten başlangıç safhasında olmakla beraber, bu hareket daha şimdiden birçok kollara ayrılmış olup bu kollar kendileri için tahsis edilmiş yollar üzerinde tekâmüle doğru yürümektedir. Türkiye'de bugün mevcut kooperatifler başlıca dört gruba ayrılmıştır. Bunlar kendi yollarında gelişme halindedirler. Halen Türkiye'de Zirai Kredi ve Zirai Satış Kooperatifleri, Küçük Sanat Kooperatifleri, Yapı Kooperatifleri ve hepimizin malumu olan İstihlak Kooperatifleri vardır.

Bu dört gruba dahil kooperatiflerin bugünkü durumları ve birbirlerine karşı olan münasebetleri son zamanlarda verilmiş olan bazı rakamlarla izah edilebilir. Bu rakamlar 1944 yılına aittir. Elde edilen bu malumata göre bugün Türkiye'de 175.000 azası olan 530 Zirai Kredi kooperatifi ve 85.000 azası olan 74 Zirai Satış kooperatifi vardır. Yine 1944 yılına ait bu rakamlara göre Türkiye'de 33.000 azası olan 113 Küçük Sanat kooperatifi, 5.000 azalı 49 Yapı kooperatifi ve 40.000 azalı 89 istihlak kooperatifi mevcuttur. Bugün Türkiye'de ceman 900 kooperatif mevcut olup bunların

yüzde 70'i şüphesiz Türkiye'nin en geniş istihsal şubasını teşkil eden ziraatla ilgilidir.

Zirai maddelerin istihsalı ve pazarlara sevki işinin teşkilâtlandırılması Türkiye'yi uzun zamandan beri meşgul eden bir meseledir. Büyük Britanya'da hadiselerle sabit olduğu gibi toprak, iyi teşkilâtlandırılmış bir zirai kredi sistemi mevcut olmadıkça, tamamen kıymetlendirilemez.

Çiftçiye, ekimle hasat arasında geçen zaman zarfında para temin edilmek suretiyle, müzaherette bulunulmalıdır. Türkiye'de ilk zirai krediyi teşkilâtlandırma teşebbüsü 1867 senesinde büyük Türk islahatçısı Mithat Paşa tarafından yapılmıştır. Mithat Paşa bu maksatla bir milli tasarruf sandığı tesis etmiş ve ziraata elverişli toprağın islahı için köylülere bu sandıktan küçük krediler açılmasını temin eylemiştir. Bu tasarruf sandığı birçok sebeplerle büyük bir muvaffakiyet gösterememiş ve yerini 1888 senesinde kurulan Ziraat Bankasına terk ederek faaliyetine son vermiştir.

Bununla beraber modern Türk Zirai Kredi Kooperatifleri 1924 senesinde Cumhuriyet Hükümetinin çıkardığı hususi bir kanunla kurulmuş olup Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının nezaret ve murakabesi altında çalışmaktadır. Tıpkı bunun gibi Zirai Satış Kooperatifleri de zirai istihsalâtın satışı meseleleriyle iştigal üzere Cumhuriyet Hükümetinin çıkardığı hususi bir kanunla kurulmuş bulunmaktadır. Bununla güdülen başlıca gaye mutavassıtı ortadan kaldırmaktır.

Bu kooperatifler Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası tarafından finanse edilmekte ve Ticaret Bakanlığı tarafından murakabe olunmaktadır. Mesela İzmir'de İncir ve Üzüm Tarım Satış kooperatifleri birliği, cenup vilayetlerinden Adana'da Çukurova Pamuk Tarım Satış Kooperatifleri Birliği, Karadeniz sahilinde kin Giresun'da Giresun Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği, Bursa'da Bursa Koza Tarım Satış Kooperatifleri Birliği ve İstanbul'da da Yaş Meyve ve Sebze Tarım Satış Kooperatifleri Birliği vardır. Bunlar nispeten büyük Devlet Zirai Satış kooperatif birlikleridir. Diğer kooperatif şirketleri ise Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş bulunmaktadır.

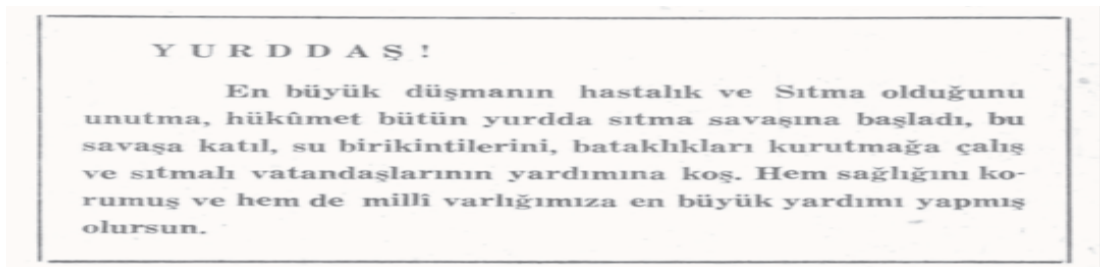
Küçük Sanat Kooperatifleri kooperatifçiliğin çok enteresan bir zümresini teşkil etmektedir. Bunların kurulmasından maksat Türkiye'nin her tarafındaki küçük tacirlere makul fiyatlarla iptidai madde ve kredi tedarik etmek, satış teşkilâtını islah eylemek ve bu kooperatiflere dâhil küçük sanat sahipleri tarafından imal olunan maddelerin evsafını yükseltmek ve bunları bir tipe irca etmektir.

Yapı Kooperatifleri bazı bakımlardan İngiltere'deki yapı şirketlerine benzemekte ve bunlar esas itibariyle orta sınıf halka ve Devlet memurlarına hizmet etmektedir. Bu kooperatifler ilk defa 1935 yılında Ankara'da kurulmuş ve bunların ev inşaatında büyük başarılarına şahit olunmuştur.

Nihayet Türkiye'de İngiltere halkının çok yakından aşına olduğu istihlak kooperatifleri vardır.

Geçen Büyük Harbin ilk senelerinde İstanbul'da istihlak Kooperatifleri kurulması için bazı teşebbüsler yapılmış ise de bunlar muvaffak olamamış ve başarı ile çalışan ilk istihlak Kooperatifleri ancak 1925 senesinde kurulabilmiştir. Bu kooperatif Ankara'da tesis edilmiş ve Devlet memurlarının istifadesine arz edilmiştir.

Bilâhare 1931 senesinde İstanbul'da da buna benzer bir kooperatif kurulmuştur. 1925 yılından

beri halka perakende satış yapacak istihlak kooperatifleri kurulması fikri yavaş yavaş taammüm etmiş ve bunların değerli birer içtimai müessese olduğu herkes tarafından anlaşılmıştır. İstihlak kooperatiflerinin değeri İngiltere’de de senelerin verdiği tecrübelerle anlaşılmıştır. Bu yüz senelik tecrübe şimdi Türkiye’de hürmetle anılmaktadır.

Görülüyor ki, Rochdale ile Ankara arasındaki manevi mesafe hiç de büyük değildir. Türk Kooperatifçilik hareketini, ilk Milli Kooperatifçilik Kongresi münasebetiyle, hep birlikte kutlayalım.

Kooperatif Postası
Karinca

Nisan 1945, Sayı: 100, S. 20-21.

Yazan: **GÜNSEL**

İyi bir inceleme mahsulü olarak hazırlanan ve yapılan tenkidin iş durumundaki verimli tesiri açık bir konudur. Ancak yersiz ve hiç bir esasa dayanmayan tenkitlerin yaratacağı kötü sonuçlarda birinci şeklin tam tersi halinde ilgililerin ve işin üstünde müessir olacağı da tabidir.

Bir kooperatif iyi çalışmakta ve verimli bir sonuca doğru gitmekte iken yapılan her iş hakkında biraz hoşnutsuzluğa uğranıldı mı kulaktan kulağa ve dayanaksız kelimelerle tenkitlerin başladığı görülür. Hele bu kooperatif biraz verimsiz bir duruma düştü mü bu kulaktan kulağa konuşmaların ses tonu yükselir ve ortakların karşısında birinci planda suçlu olarak Yönetim Kurulu ile Müdür görülür ve derhal:

Olacağı bu idi. İşten anlamaz insanlardan yönetim kurulu olursa başka sonuç beklenmez... İş insanla yürür. Kabiliyeti olmayanlar iş başına getirilmemeli. Haklı haksız amacı ne olduğu belirsiz konular bir biri arkasına dizilir, diğer taraftan da şu veya bu şekilde Kooperatif Müdüründen memnun olmayanlar.

Müdür diye çalıştırılan zatın vaziyeti ne idi. Orasını kendi mali farz ediyordu. Cidden öyle geçen gün ufacak bir ricamı reddetti.

Bu ve buna benzerlerinin artık sonu gelmez yenilerinin söylenmesinde hiçte sıkıntı çekilmez. Konuşanlar dinlenir ve kâh nezaketen kâh da (bana ne) düşüncesiyle kimse çıkıp ta bunlara acaba böylemidir diye sormaz. Kooperatif konusunda bütün olaylar idarecilere aittir. Bu yerinde ve haklıdır. Çünkü iyi idareci olmadıkça iyi sonuç alınmaz. Fakat kooperatifin verimli veya verimsiz olmasında tek faktör acaba yalnız idareciler midir? Acaba bulunulan durumun tek suçlusunu yalnız onlar mıdır?

En büyük hüsnüniyetle işbaşına gelen yönetim kurulu etrafında hemen çenberlenen ve dinç bir ağacı içinden kemiren kurtlar gibi onların her teşebbüs ve hareketlerine üzücü ve yersiz tenkitlerle dil uzatan kötü tenkidin bu işte suçu yok mudur?

Yukarda örnek olarak ele aldığımız bir kaç konuyu bir de diğer taraftan gözden geçirelim. İşten anlamaz adamlar yönetim kuruluna kendi kendilerine mi gelmişlerdir.

Onları seçen bizler değil miyiz? İş başına geldikten sonra mı bunlar fena oldular. Neden onlar hakkında daha evvelden incelemeler yapmadık. iyiliksever maskesi altındaki bozguncu konuşuşun

konuları acaba bir incelemeden geçirilmiş midir. Denetçi olarak seçtiğimiz ortak arkadaşlarımız nerede ve ne işlerle uğraşmışlarda bu iyi düşünceli zatin görebildiği, şeyleri görmemişlerdir. Bunları sormak bilmem neden aklımıza hemencecik gelivermez. Müdürün Kooperatifi kendi malı gibi telakki etmesine (Öyle olması lazımdır. Çünkü bu müessese ona emanet edilmiştir.

Tıpkı malı gibi onu muhafaza ve idare edecektir. Eğer böyle yapmaz ise vazifesini ihmal etmiştir demeyiz. Ortak müdürden kötü muamele görmüş. Acaba bu müdür yerinde bir teklif için mi bu muameleyi yapmış. Yoksa ortak kendisinin hakkı olmayan ve yapılması imkânsız bir iş için müracaat etmiş ve ısrarları sonun damı bu şekilde karşılaşmıştır. Ortalama bir hesapla 500 ortağı olan bir kooperatifin müdürü bütün bu ortakların isteklerine cevap verirken yalnız bu iyi niyetli zata neden bu muameleyi yapmış. Bunları da pek düşünmek istemeyiz.

Ve en üzülecek bir şeyi yapar bize anlatılanları diğerlerine naklediveririz. Bu şekilde de bir aile topluluğunu andırması lâzım gelen Kooperatifimizin içinde üzücü havanın yaratılmasına bilmeyerek alet oluveririz. Hâlbuki hepimiz biliriz ki bize söylenenler bizim söylediklerimize benzemeyecektir ve bizim söylediklerimizde bir başkasına bambaşka şekilde anlatılacaktır. Ve bütün bu konuşmalardan titiz olan bir idarecinin duyacağı üzüntünün onun üzerinde yaratacağı gerilemeleri bir tarafa bırakır verimsizlik suçunu gene ona yüklemek isteriz.

Kooperatif işlerinde idarecilerimizi suçlu görmekte acele etmeyelim. Tenkitlerin haklı olduğuna iyice kanaat getirirmeden ve bilhassa bunları yetkililere söylemek yerine kulaktan kulağa fısıldaşmanın kötü neticeler yaratacağını göz önünde tutarak bizlere hizmet eden idareci arkadaşlarımıza, hiç olmaz ise manen bir huzur verebilmek için konuşmalarımızı daima ölçülü yapalım.

Kooperatif Postası
Karınca

Mayıs 1945, Sayı: 101, S. 28-29.

Yazan: **GÜNSEL**

İkinci dünya savaşının dilimize soktuğu yeni terimlerden biri de muhakkak olarak karaborsadır. Savaşın ilk günlerinde yaratacağı zararlarla üzüntülerini apaçık göremediğimiz bu kanun gün geçtikçe ve savaş dünya üzerine yayıldıkça gelişmeğe etrafa dal budak sarmağa fırsat bulmuştur. Son günlerde hemen her konuşmamızda kendisinden ön planda bahsedilen ve en önemli ihtiyaçlardan en geç hatıra gelenlere kadar her şeye sokulmuş bulunan ve karaborsa diye adlanan bu olayın bünyesine kısaca bir göz atacak olursak onun doğup yaşamasına yarayan birçok sebeplerin arasında belli başlı olarak ikisini görürüz.

1 - İnsanların yaradılıştan aldıkları duygularından biri olan ya şamalarını temin için gerekli maddeleri her ne bahasına olursa olsun elde etmek ve bunlardan ileriki ihtiyaçları için bir miktarını saklamak kaygusu.

2 - İnsanlığın bu duygusundan faydalanarak normalin üstünde kâr temin etmek hırsından kendini kurtaramayan kapital veya onun temsilcisi. Muhtelif pazarlarda kurulmuş bulunan karaborsanın dayanağını teşkil eden bu iki temel direğinin birisini kaldırmak veya azaltmak muhakkak olarak bu borsanın yıkılmasının sağlanması olur.

Birinci olarak ele aldığımız konunun kaldırılması veya azaltılmasını sağlayacak tertipleri

incelediğimiz zaman ön planda tehditli tevziatlar ve kontroller gelmektedir. Ancak kesin olarak talebi ortadan kaldırmak hiç bir zaman kabil olamayacaktır ve ne kadar sıkı nizamlı kontrol yapılırsa yapılsın ferdin ihtiyaç hissettiği maddeleri temin için o nispette karaborsaya kayacağı aşikârdır bu durum da konuyu kökünden kaldırılamayarak her fırsat ve imkândan istifade ederek daima bir şeyler alacak, daima saklayacak olan ferdin şuurlu altı duygusunun bu gününe ve yarınına lazım olacağına aklının kestiği her maddeyi bulmağa, temin etmeğe onu zorladığı görülecektir. Tabiat kanunlarının mutlak hâkimiyeti önünde de bu konuda kesin bir sonuç almak mümkün olmayacaktır.

Şu hale göre karaborsa ile yapılacak mücadelede onun ikinci dayanağı olan konunun ortadan kaldırılması çarelerini araştırmak yoluna önem verilmesi yolu kalmaktadır. Burada karşımıza çıkan olay haklı veya haksız kazanmak, daha çok kazanmak konusudur. Bu isteği azaltmak veya yok etmek için de başvurulması akla gelen ilk tedbir konulacak önleyici nizamlarla olağanüstü alınacak kararlar olacaktır. Bu tertiplerin kesin olarak son vermediği ancak duraklamalar ve aşırı gidişleri önleme gibi faydeleri sağladığını görmekteyiz.

Çünkü kuruluşlarındaki esasları kazanç olan ferdi teşebbüsler veya onların birleşmelerinden doğmuş ticari şirketler normal durumlarda bile daima kazanmak, fazla kazanmak amacıyla doğmuşlardır. Bu kurulların muvaffak olmaları çok kazanımlarıyla mümkündür. Ana prensipleri bu olan şirket veya ferdi teşebbüslerin idarelerinde biraz da hüsnü niyetin dışına çıkıldı mı karaborsa denilen ıstırap konusu da kendini göstermekte gecikmeyecektir. İster ferdi teşebbüs olsun ister şirketler olsun kesin olarak kazanmaktan sarfı nazar edemezler ve kazanmak içinde her türlü imkânlardan istifade etmekle gecikmezler. Bunlardan şirket halindeki kumların kontrolleri daha kolay yapılabileceğinden bunların kara borsacılığı daha az olabilir.

Yukarıda izah etmeğe çalıştığımız durumun dışında yalnız kooperatif şirketler kalmaktadır. Bunların münhasıran ortaklarıyla muamele yapanları tamamen karaborsanın dışındadır, çünkü yüz yıl önce bir kaç üzgün insanın meydana getirdiği kooperatifin ana bünyesini teşkil eden unsurların arasında kazanç konusuna yer verilmemiştir. Diğer ticari şirketlerden apayrı tipik bir kurul olan kooperatiflerde her türlü ticari teşebbüsleri sağlayacak yetkiler yanında kapital veya ferdin fazla kazanmak hırsını körükleyecek hırsa yer bırakılmamış bu hırsın yaratacağı üzümlükleri önleyecek bir durum sağlanmıştır.

İdare mekanizmasında oy hakkı kapitale değil her ne suretle olursa olsun ortağa yani ferde verilmiştir. Kooperatiflerde şu veya bu şekilde hâsıl olacak kazanç fazlaları hiçbir zaman bir kâr mevzuu olamayacaktır. Muayyen bir zamanda iadesi yapılacaktır. (Risturn konusu) bu durum da kesin olarak karaborsanın dayanaklarından birini teşkil eden fazla kazanmak amacını kendiliğinden ortadan kaldırmış bulunmaktadır. Savaş yıllarında geniş topraklarında ve karışık nüfus topluluğuna rağmen kara borsadan en az müteessir olan Birleşik Amerika memnuluk verici durumunu nizamlar, kontrollerden ziyade ticaretinin geniş mikyasta kooperatiflerin elinde bulunmasına borçludur. Bunu Bay Şükrü Esmir Ulus gazetesine yazdığı Amerika'daki incelemelerine ait notlarında açık olarak belirtmiş bulunmaktadır.

Her günkü konuşmalarımızda şikâyetlerimizin başında gelen karaborsa ile yapılacak mücadelede, nizam ve kontrollerin yanında Kooperatif kurullarının çalışmalarına daha fazla yer vermek suretiyle onu alt edecek en kuvvetli bir silah kazanmış oluruz.

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Prof. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Prof. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Cemil ŞENEL

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSIYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilerek teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Kooperatif Postası

KARINCA

ARALIK 2024 YIL: 91 SAYI: 1056 ISSN: 1300-1450

9 771300 145005